

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK

Learning study

med fokus på inkludering och elevers lärande

Helena Jonsson

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet, 90 hp
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Inger Berndtsson
Examinator:	Inga Wernersson
Rapport nr:	VT10-2611-15 Specped

Abstract

D-uppsats:	15 hp, SPP 600.
Program:	Specialpedagogiska programmet, 90 hp.
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Inger Berndtsson
Examinator:	Inga Wernersson
Rapport nr:	VT10-2611-15 Specped
Nyckelord:	inkludering, learning study, lärande, reflektion.

Syfte: Syftet med undersökningen var att studera lärares erfarenhet av att arbeta med *learning study* som modell för undervisning. Avsikten var att försöka förstå om modellen kan bidra till att öka den beredskap som behövs för att möta elevers variation i undervisningen genom att ge lärare redskap för reflektion och förändring. Syftet var också att undersöka om *learning study* skulle kunna vara ett redskap för specialpedagogens arbete inom ramen för en inkluderande pedagogik.

Teori/Metod: Undersökningen baseras på intervjuer med fem lärare från två grundskolor, 7-9. Inför studiens genomförande gjordes en auskultation i *learning study*, för att bättre kunna förstå dess upplägg inför intervjuundersökningen. I intervjuerna användes halvstrukturerade och öppna frågor och svaren analyserades genom transkription samt genomläsningar av dess innebörder. Empirin kopplades till frågeställningarna i studien, utifrån lärares erfarenhet av *learning study* och förståelse och tolkning anknöts till en hermeneutisk ansats.

Resultat: Min utgångspunkt var att studera ett redskap för specialpedagogen, ett redskap med fokus på inkludering samt lärares och elevers lärande. Studiens resultat visade på möjligheter för en inkluderande pedagogik inom *learning study*. Om lärarna uppmärksammade olika felaktiga svar gynnade det elevers lärande och alla elever upplevdes som en tillgång i klassen. Utifrån intervju svaren har det framkommit att lärare som har deltagit i en *learning study*, förändrade sedan sitt förhållningssätt i den fortsatta undervisningen genom att använda verktyg och den teori som kallas variationsteorin. Tid för reflektion och tid för diskussioner var centralt utifrån möjligheten att utveckla lärares och elevers lärande i strävan efter en inkluderande undervisning. Modellen tolkar jag som tidskrävande men utmärkande för de flesta utvecklingsarbeten är att de tar tid.

Specialpedagogens roll skulle kunna vara att ingå i studien och delta med den kompetens som behövs vid analys av för- och eftertest. En specialpedagog skulle kunna dela handledarskap med en ämnesansvarig. Handledarrollen upplever jag som mycket central och som ett redskap inom ramen för inkluderande pedagogik.

Förord

Den här studien genomfördes tack vare informanterna, de lärare, som med olika erfarenhet av undervisningsmodellen *learning study*, delade med sig av sina upplevelser.

Tack – även till min härliga familj!

Slutligen vill jag tacka min handledare Inger Berndtsson för kloka reflektioner, tänkvärda samtal och för ett fantastiskt stöd.

Göteborg, 2010-05-28.
Helena Jonsson

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	1
1. Inledning	1
1.1 Inledning och problemformulering.....	1
2. Syfte	2
3. Teorigenomgång	2
3.1 Specialpedagogik.....	2
3.2 Lärares lärande och reflektion	4
3.3 Learning study	5
4. Metod och genomförande	8
4.1 Hermeneutisk forskningsansats	8
4.2 Studiens design	9
4.3 Urval	10
4.4 Genomförande av intervjuer	11
4.5 Tolkning av intervjuerna	11
4.6 Redogörelse för min egen förståelse.....	12
4.7 Undersökningens trovärdighet.....	12
4.8 Etiska överväganden.....	13
5. Resultat och tolkning	13
5.1 Rollen som lärare i en learning study	14
5.2 Reflektioner kring elevgruppen	14
5.3 Betydelsen av variationsteorin	15
5.4 Tid och möjlighet till reflektion	16
5.5 Reflektioner kring bedömning.....	17
5.6 Förändring av den fortsatta undervisningen	18
5.7 Förändring av lärarrollen	18
5.8 Inkludering – exkludering	19
5.9 Handedarrollen i en learning study	20
5.10 Sammanfattande tolkning av resultatet	21
6. Diskussion	23
6.1 Metoddiskussion.....	23
6.2 Resultatdiskussion utifrån syfte och litteratur.	24
Reflektioner	24
Förändring.....	26
Ett redskap för specialpedagoger.....	27
6.3 Morgondagens skola.....	30
6.4 Frågor för vidare forskning	30
7. Slutord	31
Referenser	32

Bilaga.....	36
-------------	----

1. Inledning

1.1 Inledning och problemformulering

Under utbildningen på specialpedagogiska programmet vid Göteborgs universitet har mycket av innehållet handlat om att få en fördjupad förståelse för undervisning, lärande och elever i behov av särskilt stöd. Begreppet *En skola för alla* som lanserades i samband med 1980 års läroplan diskuteras fortfarande som en vision. Diskussionerna handlar ofta om hur elever ska kunna nå målen utifrån sina egna förutsättningar i en inkluderande miljö. Mina tankar under utbildningen har återkommit till begreppet *En skola för alla* och jag inser mer och mer hur komplicerad skolsituationen är idag för många elever. Den vanliga undervisningen når inte alla barn. Frågorna är då många om hur den ordinarie undervisningen kan nå fler elever. Kan elever slippa att plockas ut från sina klasser och få specialundervisning? Skulle specialpedagogens roll kunna vara att mer arbeta för en inkluderande undervisning tillsammans med lärarna?

Forskare återkommer till hur viktigt det är att förebygga att svårigheter uppstår. Fischbeins (2007) ståndpunkt är att den specialpedagogiska forskningen ska användas för att hitta strategier för att förebygga att svårigheter uppstår istället för att kompensera då svårigheterna redan är ett faktum. En förutsättning för att förebygga svårigheter är att samtliga lärare som undervisar har gedigna kunskaper i till exempel olika metoder. Det förebyggande arbetet är centralt i specialpedagogutbildningen och ambitionen är att lära så mycket som möjligt i strävan att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer. I den examensordning som finns för specialpedagoger (SFS 2007:638) står det under rubriken *Färdighet och förmåga* att studenten skall kunna:

visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete och i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer.

Begreppet *inkludering* innebär att skolan ska möta alla elevers skiftande behov, genom att ge dem lika möjligheter till lärande. *Exkludering* innebär att någon utestängs från något (Persson 2007). Utgångspunkten med denna studie är att jag vill undersöka om en undervisningsmodell kallad *learning study* kan vara ett redskap inom ramen för en inkluderande pedagogik. *Learning study* fungerar i korthet genom att en grupp lärare träffas och planerar ett undervisningsinnehåll för eleverna. Alla pedagoger undervisar men i olika elevgrupper. Först undersöks vad eleverna redan kan genom ett test och sedan planeras hur undervisningen ska läggas upp för att nå ett bra resultat. Det som elever har svårt med bildar utgångspunkten i en *learning study*. Därefter genomför en av lärarna den planerade lektionen med en elevgrupp och den lektionen videofilmas. Förbättringar görs av lektion efter analys av lektionen gemensamt. Lärarna analyserar före och efter lektionen vad eleverna behöver kunna för att nå fram till kunskap och vad lärarna då behöver förbättra av innehållet för att möta olika elevuppfattningar. Fokus kommer att hamna på om undervisningsmodellen kan skapa förutsättningar för lärare att möta en större variation hos eleverna i undervisningen.

I litteraturgenomgången kommer jag att utgå från tre områden, det är *specialpedagogik*, *lärares lärande och reflektion* samt *learning study*.

2. Syfte

Syftet med undersökningen är att studera på vilket sätt undervisningsmodellen learning study kan bidra till att utveckla en inkluderande undervisning där alla elever får möjlighet att lära ett bestämt innehåll.

Frågeställningar:

- Hur upplever lärare betydelsen av reflektion inom learning study?
- Hur beskriver lärare att learning study har förändrat deras undervisning?
- Vilka möjligheter erbjuder learning study specialpedagoger att verka för en inkluderande undervisning?

3. Teorigenomgång

I detta avsnitt har jag för avsikt att presentera de tre delarna som min studie vilar på, (1) det specialpedagogiska perspektivet, (2) forskning om lärares lärande och reflektion och (3) learning study som en modell för undervisning. Jag inleder med en genomgång av de resultat som andra forskare kommit fram till inom respektive område och hur dessa resultat relaterar till mitt problemområde.

3.1 Specialpedagogik

För att placera in studien i det specialpedagogiska fältet vill jag nedan gå igenom några olika begrepp som jag kommer att använda. Specialpedagogik kan ses som en tvärvetenskap där bl.a. pedagogik, medicin, psykologi, sociologi och filosofi vävs samman (Ahlberg, 2009).

Två överordnande perspektiv framstår. *Det kategoriska perspektivet* som betonar att svårigheter hos eleven är elevens egna och där individen anses vara bärare av problemet att till exempel nå målen. *Det relationella perspektivet* innebär att en elevs svårigheter ses i relation till omgivningen och att det är omgivningen som måste anpassas så att fler elever lyckas nå målen i skolan. Elevers svårigheter ses då i relation till omkringverkande faktorer, vilket medför att det är skolan som måste förändras (Persson 2007). För att placera in studien i det specialpedagogiska fältet vill jag visa att studien har ett relationellt förhållningssätt mot eleven.

Synen på normalitet och avvikelse har också förändrats i ett historiskt perspektiv från en individburen, kategorisk syn till en mer relationell syn på elever i svårigheter (Björk-Åkesson 2007).

Det finns också tre andra viktiga perspektiv som Nilholm (2003) beskriver. Det handlar om det *kompensatoriska perspektivet* kontra det *kritiska perspektivet*. Han ser även ett tredje perspektiv inom specialpedagogiken och det är *dilemmaperspektivet*.

I det kompensatoriska perspektivet så ska, så ska eleven kompenseras för det eleven inte har lyckats med i den vanliga undervisningen. Ofta blir det aktuellt med olika pedagogiska utredningar och diagnostiseringar av eleven. Eleven blir bärare av problemen och sedd ur ett kategoriskt perspektiv. Det som då händer är att en speciallärare eller specialpedagog hämtar ut eleven från klassrummet för att eleven ska få enskild undervisning eller i en liten grupp. Myrberg (2001), läsforskare, kritiserar just undervisningen i små grupper därför att den ofta inte innehåller någon speciell pedagogik utan innehåller mer träning av samma sak. Det kritiska passar in vid det relationella, deltagande och inkluderande perspektivet. Det kritiska ifrågasätter vad som är normalt och vad som är onormalt. Man vänder sig mot att plocka ut elever från klassrummet, man vänder sig mot *exkludering* av elever. Det finns dock ett antal dilemman, där det grundläggande dilemmat är att skolan skall ge alla elever liknande kunskaper och färdigheter och där eleverna skall nå givna mål inom en fastställd tidsram. I Lpo 94 står det att ”Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.”. Detta dilemmaperspektiv framhålls av flera forskare bl.a. Clark, Dyson och Millward (1998). I den pedagogiska praktiken utgör dilemmaperspektivet motsättningar som egentligen inte går att lösa men som hela tiden kräver ställningstaganden. I skolan tränas eleven socialt och där ska eleven få vistas. Begreppet inkludering används idag för att beskriva att alla elever undervisas inom samma klass. Begreppet innebär inte bara en integrering i samma klass, utan även synen att gruppen gynnas av individernas olikheter, det ses som berikande att elever är olika (Ahlberg 2009).

Enligt Clark, Dyson och Millward (1998) finns många särlösningar och speciella undervisningsgrupper vid en svag inkludering. Vid en stark inkludering är alla inne i klassrummet. Inkludering handlar mycket om att förändra skolmiljön för att anpassa den till olika elevers behov.

Ahlberg (2007) föreslår också ett alternativ till de redan etablerade perspektiven med *det kommunikativa relationsinriktade perspektivet*. Det har sin utgångspunkt i de sociokulturella grundtankarna att lärande och utveckling sker i interaktion med andra.

Isaksson (2009) uttrycker att inkluderingstanken inte har fått något större fotfäste i praktiken. Han menar att stödundervisningen idag sker allt mer i särskiljande former. Persson (2007) visar även att stödundervisning troligen baseras på elever som dels har eventuella problem som uppstår akut dels har diagnosrelaterade svårigheter. Persson menar att specialpedagogik i stället för stödundervisning bör ses som *en del av den ordinarie undervisningsverksamheten* och verka inkluderande och att uppföljning och analys av de specialpedagogiska insatserna ska vara naturliga inslag i skolans ordinarie verksamhet.

Den inkluderande skolan bygger på att alla elever skall finnas tillsammans, men det räcker inte att man är fysiskt närvarande. Persson (2007) skriver att det också krävs möjligheter till ett aktivt deltagande i den inkluderande verksamheten och att vars och ens bidrag ses som en resurs i det gemensamma och gemensamhetskapande. Persson fokuserar dock på undervisningens utformning och lärarens förhållningssätt. Persson anser att det individinriktade arbetet också kan ses som ett skyddande av eleven från omgivningen. Det kan vara en lärare som har svårt att få eleven motiverad för undervisningen och i stället blir

han eller hon antingen ”stökig” eller passiv och tyst. För att avhjälpa problemet förväntas specialpedagogen ge anpassad undervisning för eleven i en annan miljö. I stället för att arbeta med problemet i den omgivande miljön avskärmar man eleven från den. Persson pekar då på att avskiljandet måste fyllas med ett undervisningsinnehåll, vilket gör att dessa elever oftast får arbeta med läsning, skrivning och matematik, trots att de inte i första hand har svårigheter i dessa ämnen.

Ett fåtal specialpedagoger ifrågasätter den klassundervisning som eleven inte kan klara. Persson (2007) betonar att de specialpedagoger som försöker påverka klassrumsarbetet ofta beskriver sitt arbete som konfliktfyllt. För att klara av detta krävs en stark och engagerad skolläda som förstår värdet av en sådan inriktning på arbetet. Persson anser att specialundervisning verkar vara det mest traditionella sättet att möta elevers olikheter på. Han hävdar också att det är svårt att finna forskningsresultat som visar att specialundervisning skulle ha avgörande positiva effekter för de elever som fått del av den. Persson skriver att specialpedagogens kompetens är ett nödvändigt inslag i de ordinarie arbetslagens och arbetsenheternas arbete och det är väsentligt att sådan kompetens får större spridning än vad som är fallet idag (Persson). Samverkan av olika slag är också en förebyggande metod i arbetet kring barn och ungdomar (Lundgren & Persson, 2003).

Litteraturen kring specialpedagogik berör problemområdet genom att jag vill undersöka på vilket sätt undervisningsmodellen *learning study* kan bidra till att utveckla en inkluderande undervisning där alla elever får möjlighet att lära ett bestämt innehåll.

3.2 Lärares lärande och reflektion

Den svenska skolan styrs inte längre av ett fast regelverk, istället anges ramar för arbetet vilket ger skolans aktörer stor handlingsfrihet. Stoff och metoder kan varieras för att passa så bra som möjligt för lärare och elever i varje klassrum. Läroplanen för den obligatoriska skolan, Lpo 94, ger övergripande anvisningar och det gör också kursplanerna i de olika ämnena. Läraren är då en viktig person när det gäller att skapa en kreativ, utvecklande miljö i skolan och att kunna förmedla lusten och glädjen i lärandet. De flesta lärare funderar säkert mycket över hur mötet med eleverna ska bli så bra som möjligt och för det krävs olika verktyg såsom reflektion och samtal med kollegor.

Bengtsson (1993) påpekar att reflektion kräver arbete och det behövs en distansering för att kunna reflektera. Han fortsätter att betona att det finns olika sätt att reflektera, dels kan läraren föra dagbok, dels kan läraren diskutera med någon annan person som är beredd att lyssna och ha synpunkter på det som skett i undervisningen och dels kan läraren ställa sin undervisning i relation till vetenskaplig litteratur. Egen reflektion är också ett sätt att få distans till sig själv, menar Bengtsson. Det är viktigt att få kunskap om sig själv och hur man reagerar i vissa situationer, att få så kallad självkänedom. Dialogen är också viktig, för på så vis får man en möjlighet att diskutera med andra kollegor. En dialog är alltid ett utbyte av erfarenheter med andra, menar Bengtsson (1993). Rubriken *lärares lärande* innefattar lärandet som en pågående process under hela yrkeslivet.

Slutligen behövs vetenskapliga teorier. En teori kan skapa trygghet och dess betydelse bör betonas därför att den kan påverka och synliggöra mycket inom undervisningen (Bronäs & Selander 2006). Alla lärarutbildningar ska vara baserade på kunskap om vetenskapliga teorier t.ex. om Piaget och konstruktivismen, Vygotskij och den sociokulturella inriktningen eller andra teorier som fenomenologi (Bengtsson 1993). Claesson (2007) menar att om läraren har tillgång till en variation av teorier om undervisning, är medveten om variationens betydelse och dessutom kan en hel del om olika vetenskapliga teorier, då har läraren en gynnsam utgångspunkt för att klara sitt arbete och även utveckla sin yrkeskompetens. Förhoppningsvis skapas en distans till livet som lärare genom reflektion och därmed en möjlighet till att begrunda hur det går att utveckla läraryrket i stort (Claesson 2007).

Som lärare är en av uppgifterna att se till att utbildningen är likvärdig för alla elever, i linje med styrdokumentens nationella mål. Det innebär inte att man som lärare ska utforma undervisningen lika för alla, utan man måste ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behov. Det är ett utomordentligt svårt uppdrag som hela tiden sätter läraren i nya situationer. Det som Bengtsson (1993) vill betona är att yrket kräver stöd från olika håll och att ha kännedom om olika verktyg är ett sätt att överleva i yrket som lärare.

Skollag, förordningar och läroplaner uttrycker samhällets intentioner och ambitioner med skolan men de säger inget om hur intentionerna skall realiseras betonar Persson (2007). Samtidigt som skolan skall vara likvärdig och målen lika för alla skall skolan även respektera olikheter. Eleverna skall alltså behandlas lika och samtidigt respekteras för att de är olika. Detta är ett dilemma som ständigt finns med i lärarens vardag (Persson).

I studien undersöker jag hur lärare upplever betydelsen av reflektion inom learning study. I litteraturen kring forskning om lärares lärande och reflektion visas betydelsen av olika redskap som lärare behöver i yrkeslivet. Det känns därmed viktigt att undersöka hur lärare beskriver hur learning study har förändrat deras undervisning och om, på vilket sätt. Får lärare tillfälle till reflektion inom learning study? Får lärare tillgång till en vetenskaplig teori? Får lärare tillfälle till att diskutera elevers och lärares lärande?

3.3 Learning study

Utgångspunkten i *learning study* är elevers lärande. Lärare vill åstadkomma lärande, vilket kan jämföras med att läkare vill åstadkomma hälsa. Att på djupet förstå learning study kräver mycket tid och arbete, vilket innebär betydligt mer än vad den här studien tillåter. I början av 2000-talet, utvecklade Marton, tillsammans med Runesson, vid Göteborgs universitet modellen för undervisning. Learning study är ett sätt att försöka skapa bättre förutsättningar för elevers lärande. Nationella och internationella studier visar att elever i en learning study utvecklas och särskilt då de elever som har störst svårigheter (GRUC, 2010).

Innan jag beskriver hur en learning study går till inleder jag med att nämna *fenomenografien*. Det är en kvalitativ forskningsmetod som utvecklades av Marton på 70-talet i Göteborg. Utmärkande för fenomenografien som metod är att den syftar till att beskriva olika uppfattningar av fenomen, främst inom pedagogiken. Målet är att försöka observera en tänkt spännvidd av uppfattningar. Claesson (2007) beskriver att i den nutida svenska pedagogiska och didaktiska forskningen finns åtminstone tre idémässigt skilda inriktningar som beskriver

hur människor tänker eller erfar: konstruktivism, sociokulturell inriktning och fenomenografi. Den yngsta av de tre inriktningarna är fenomenografin och den är också den minst utbredda. Fenomenografin skapades vid pedagogiska institutionen i Göteborg på 1970-talet under ledning av Marton. Det man kartlade var olika uppfattningar av samma fenomen. Ett fenomen kan till exempel vara hur elever löser en subtraktion. Att ta reda på hur elever tänker om något eller uppfattar något kallas inom den fenomenografiska forskningen för ett ”andra ordningens perspektiv”. Första ordningens perspektiv innebär att man som forskare beskriver olika aspekter av det avgränsade objektet som man är intresserad av, medan andra ordningens perspektiv innebär att man som forskare beskriver hur andra personer erfar olika aspekter av samma avgränsade objekt (Marton, 1981). Claesson (2007) betonar att dessa uppfattningar inte ska uppfattas som individuella, utan som kollektiva. Det betyder för lärarens del att det går att undervisa en stor klass på 30 elever samtidigt, bara läraren tar upp och bemöter några olika uppfattningar som finns i gruppen. En slags undervisningsform som kallas katederundervisning innebär ju att läraren styr undervisningen från katedern i en slags föreläsning. Det betyder här att läraren i sin föreläsning eller i sin beskrivning berättar om olika sätt att förstå ett och samma fenomen. Det är med andra ord inte nödvändigt att undervisa enskilt utan det fungerar med inläring i föreläsningsform om olika uppfattningar av samma fenomen tas upp. Dessa tankar har utvecklats till något som kallas *variationsteorin*, vilken tar sin utgångspunkt i hur lärare undervisar. I denna process är variationsteorin, utformad av främst Marton inom det fenomenografiska forskningsfältet, mycket central. (Claesson 2007).

Variationsteorin innebär att läraren lyfter fram *variationen av uppfattningar* eller erfarenheter av det fenomen som undervisningen behandlar så att eleven inser att det finns olika sätt att lära eller erfara fenomenet. I en lärsituation är det avgörande att läraren ”intar den lärandes perspektiv”. För att uppfatta eller förstå fenomenet på ett speciellt sätt (lärandeobjektet) måste vi urskilja alla de nödvändiga aspekterna. Dessa aspekter kallar man *de kritiska aspekterna* och i en learning study måste man ta reda på dessa innan undervisningen startar. Ibland hittar lärarna inte de kritiska aspekterna men försöker att sträva efter att skapa en variation av aspekten, ett mönster av variation. Vill vi t.ex. erfara att en person är lång, så måste detta synliggöras genom att vi även ser personer som är korta. I en learning study försöker man medvetet skapa olika mönster av variation kring kritiska aspekter, samtidigt som man håller någon aspekt konstant (invariant) (Marton & Tsui, 2004).

Runesson (2006) menar att lärare utvecklar sin förståelse för lärande och undervisning genom att de fördjupar sin förståelse av det aktuella lärandeobjektet i en learning study. Runesson betonar också att variationsteorin har visat sig vara användbar för att förstå undervisning .

Upplägget, enligt GRUC (2010), är att en grupp lärare träffas och planerar ett undervisningsinnehåll. För att nå lärandeobjektet måste man ta reda på elevernas förkunskaper och identifiera det som är kritiskt för lärandet, s.k. kritiska aspekter. Alltså vilken förståelse eller vilka färdigheter som är nödvändiga för att eleven skall kunna erövra lärandeobjektet. När väl detta är gjort planerar man en lektion utifrån den information man fått. Lektionen genomförs sedan samtidigt som den videofilmas och närvarande lärare inom gruppen iakttar och dokumenterar vad som sker. Direkt efter lektionen samlas man och utvärderar den. Dagen efter lektionen gör man en eftertest för att se hur väl eleverna erövat det önskade objektet. Iakttagelser, videofilm och eftertest analyseras och utvärderas. Detta leder till en ny lektion där vissa justeringar görs. Denna genomförs och samma procedur sker igen. Ytterligare en lektion görs efter detta. Man kallar detta för undervisningscykler. Så småningom utvärderar man hela studien och sammanställer erfarenheterna i en rapport. Det

som eleverna har svårt med bildar således utgångspunkten i en learning study. Förhoppningsvis har lärarna förstått hur lärandeobjektet kan behandlas, men varje studie är unik eftersom nya elever medverkar vid varje tillfälle, (GRUC, 2010).

Learning study är en forskningsmetod som ger kunskaper på olika sätt och kring undervisningssituationer. Några lärare arbetar tillsammans med en forskare och de formulerar pedagogiska mål kring ett lärandeobjekt. Tillsammans utformar de sedan en lektion, och varje lärare genomför denna med övriga lärare som publik. Learning study ger kunskaper både för elever, lärare och forskare. Metoden har sitt ursprung i den japanska skolan där en variant av arbetssättet är vanligt. Lesson study, en undervisningsmodell som inte får förväxlas med learning study. Utmaningen i lesson study blir att identifiera vilka slags förändringar som kommer att förbättra elevernas lärande i klassrummet och därefter dela med sig av kunskapen från lesson study till andra lärare. Den viktigaste skillnaden är att i learning study används variationsteorin (Vetenskapsrådet, 2003).

Två avhandlingar om learning study har nyligen kommit, dels Gustavsson (2008) *”Att bli bättre lärare. Hur undervisningsinnehållets behandling blir till samtalsämne lärare emellan”* och dels Wernberg (2009) *Lärandets objekt. Vad elever förväntas lära sig, vad görs möjligt för dem att lära och vad de faktiskt lär sig under lektionerna*. Wernberg (2009) visar i sin studie att en viktig förutsättning för att eleverna skall urskilja en kritisk aspekt är att läraren själv urskiljer den, anser den kritisk och följer upp den konsekvent i sin undervisning. Deltagare i en learning study utvecklar sin förståelse för lärande och undervisning av det aktuella lärandeobjektet. Variationsteorin har i projektet visat sig vara användbar som redskap för att förstå undervisning. Lärarna hade troligtvis kunnat utveckla sin undervisning och därmed elevernas lärande utan variationsteorin, men just förmånen att delta i en learning study och genom det deltagandet få möjlighet att diskutera kring ett specifikt ämnesinnehåll, har hjälpt lärarna, menar Wernberg. Gustavsson (2008) studerade hur en grupp lärare under en kompetensutvecklingsperiod samtalade om innehållets behandling samt hur de hanterade innehållet i undervisningen. Resultatet från hennes studie visar att lärarna inledningsvis riktar sitt samtal mot olika undervisningsmetoder utan koppling till något specifikt innehåll. Under studiens gång kunde hon dock märka en förändring i lärarnas samtal till mer fokus på de förmågor som de önskade att bidra till att utveckla hos eleverna, det vill säga på lärandets objekt.

En konferens om learning study under ledning av Göteborgs universitet ägde rum den 18 januari 2010. Konferensen spelades in och visades sedan på Kunskapskanalen i TV. Det presenterades flera studier inom olika ämnen såsom matematik, naturorienterade ämnen och svenska. Lärare delade med sig av sina erfarenheter och beskrev både vilka svårigheter som ibland kunde uppstå och vilka positiva effekter som också studierna kunde ha. Representanter från Skolverket medverkade även under konferensen. Jag upplevde programmet mycket intressant och lärorikt. Man fick verkligen ta del av andra lärares erfarenheter och samtidigt förstå hur svårt det är med undervisning.

Efter att jag hade startat min studie publicerades ett examensarbete inom specialpedagogik vid Stockholms universitet (Enoksson, 2010). Syftet med studien var att beskriva lärares uppfattningar dels om elever i behov av särskilt stöd i matematik i ljuset av lesson/learningstudy, dels om lesson/learningstudy som modell för undervisning. Enokssons studie visar att undervisningsmodellerna kan ge lärare ett förhållningssätt som innebär insikter i elevers föreställningar i matematik samt ett nytt förhållningssätt som sedan finns med på alla lektioner, vilket ger en trygghet för läraren. Enoksson menar dock att det viktiga är att läraren

tolkar, utformar och tillämpar modellerna i mötet med eleverna. Uppfattningen att olikheter är en tillgång och elever i behov av särskilt stöd är en resurs i klassrummet betonas. Resultatet pekar på att undervisningsmodellerna har möjligheter att inkludera långt fler elever i klassgemenskapen än vad traditionell specialpedagogik gör.

4. Metod och genomförande

4.1 Hermeneutisk forskningsansats

Inledningsvis vill jag här presentera den forskningsansats som jag har valt. I studien är hermeneutiken det vetenskapliga förhållningssättet. Förståelse och tolkning är viktiga utgångspunkter och genom att tolka och undersöka världen får man förhoppningsvis lära sig nya saker.

Från början användes hermeneutiken för att tolka bibeltexter och redan år 1654 publicerades den första boken i ämnet (Ödman, 2007). Hermeneutiken kan emellertid också fungera som både forskningsansats och forskningsmetod (Alvesson & Sköldberg, 2008). I slutet av 1700-talet åstadkom teologen Schleiermacher en stor förändring inom den hermeneutiska forskningen genom att förvandla hermeneutiken från texttolkning till att även gälla andra typer av tolkning. Han ville även beskriva hermeneutiken som ett sätt att synliggöra ett fenomen och det kan göras genom tolkning av innebörden i texter, tolkning av mänskliga handlingar och händelser. Med en hermeneutisk tolkningsansats söker man inga sanningar. Avsikten med hermeneutisk tolkning är att presentera fruktbara sätt att förstå en företeelse, det vill säga peka på en möjlig tolkning. Hermeneutiken menar att det i själva verket finns flera sätt att förstå en företeelse (Ödman, 2007).

En individs sätt att förstå och tolka en text, en utsaga eller en situation utgår alltid ifrån de egna erfarenheterna som historisk och kulturell varelse. För att inte tolkningen av ett fenomen ska bli alltför godtycklig bör en hermeneutiker ta del av andras arbeten, erfarenheter och iakttagelser. Först då kan vi bli medvetna om vår egen förförståelse och våra fördomar så att vi kan förhålla oss till dem i analysen av ett empiriskt material (Ödman, 2007). Att analysera betyder också att skilja något i delar eller element (Kvale 2009).

Ödman (2007) menar att de hermeneutiska och de kritiska vetenskaperna ligger nära varandra och ofta används som förenade forskningsansatser. Ödman talar också om den hermeneutiska cirkeln eller spiralen. Med det menar han det intuitiva pendlandet mellan att betrakta delarna respektive helheten i en undersökning. För att bilda en uppfattning om helheten måste man i en studie titta på de enskilda delarna och sedan på helheten samt i omvänd ordning.

Den moderna hermeneutiken är en fortsättning av fenomenologin på existensfilosofisk grund. Subjektet har redan en förförståelse och en hermeneutiker iakttar sakerna, låter förförståelsen konfronteras med sakerna, är beredd att ändra förförståelsen o.s.v. (personlig kommunikation, Jan Bengtsson, 2009-11-26). Man kan fråga sig, enligt Bengtsson, vad som är fruktbart för forskningen? Ja, studien ska helt enkelt förnya våra kunskaper, den ska få oss att tolka andra människors handlande. Hermeneutikerns uppgift har alltid varit att förmedla mellan olika världar. På samma sätt som i en pedagogisk livsvärldsansats kan hermeneutiken spela en roll både som insamlings- och bearbetningsmetod för att få kunskap om andra människors

livsvärldar. Olika möten påverkar och förändrar helt enkelt forskarens horisont (Bengtsson, 2005). Det gäller alltså att ha insikt i att man inte vet och att vara nyfiken på att få veta och att vilja bli förändrad. Berndtsson (2001) skriver ”att öppenhet tillsammans med nyfikenhet är de väsentligaste beståndsdelarna i forskarens förhållningssätt” (s.93).

För att kunna förstå och tolka måste forskaren utgå från delarna för att sedan återgå till helheten igen. Målet inom hermeneutiken är då att skildra sakerna så rättvist som möjligt. Det ställer krav på forskaren i mötet med informanterna eftersom hon/han då är medveten om sin egen förförståelse. Jag har arbetat i över tjugo år som lärare. När jag intervjuar så måste jag lyssna, vara nyfiken och lyhörd, samt vara öppen i mina frågeställningar och medveten om min egen förförståelse.

Ödman (2007) beskriver tolkningsprocessen och dess fyra olika aspekter. Den första aspekten innebär att vi bör förhålla oss till det vi tolkar som om vi ställde en fråga till det som vi inte vet svaret på vilket kan uttryckas som ”*Det öppna frågandets princip*”. Det möjliggör för uttolkaren att ändra på sina eventuella förutfattade uppfattningar. Han fortsätter också med att man bör söka efter motsägande information. Det är viktigt att förhålla sig öppen till sin förförståelse eftersom den kan ligga till grund för de tolkningar man gör och då är det viktigt att man tydliggör hur man tänker, tolkar och förstår. *Tolkningsprinciper* är den andra aspekten och att det handlar om samspelet mellan förklaring och förståelse. Den tredje aspekten är *val av tolkning* vilket innebär att tolkningarna ska ha en rimlig anknytning till det material som används och med existerande information som har beröring med materialet. Den fjärde aspekten gäller *hur vi förmedlar vår förståelse och våra tolkningar* till andra. Ödman (2007) understryker att det alltid ska finnas möjlighet att kontrollera uttolkarens tolkningar och slutsatser samt att sakförhållandet beskrivs så att olika delar har anknytning till varandra och helheten (Ödman, 2007). Det är också viktigt att ha en strävan efter en helhetssyn, att ha kunskaper om hur allt hör ihop, samt ha en förståelse av sammanhang (Danielsson & Liljeroth, 1996).

Inom hermeneutiken används också begreppet *horisont*. Den hermeneutiska spiralen verkar kännetecknas av att *förståelsehorisonten* förändras då förändringar sker i kunskapsprocessen (Ödman, 2007). Uttrycket ”bortanför min horisont” innebär, som jag tolkar det, att man inte förstår innebörden av något. En människas horisont utsätts för prövningar då förförståelsen utmanas och horisonten förändras i en ny sammansmältning. Att ”ha horisont”, menar Gadamer (1997), innebär att man försöker bredda sitt blickfång och se bortanför det mest närbelägna.

Denna studie handlar om att synliggöra hur en undervisningsmodell, learning study, kan möjliggöra ett möte mellan lärare och även mellan lärare och specialpedagog och där horisonterna kan vidgas kring begrepp om inkludering, reflektion och lärande.

4.2 Studiens design

Skolorna som jag har använt i studien är 7-9-skolor. På den första skolan har man haft pengar till ett *learning study-projekt* i matematik med tre olika grupper av lärare. På den andra skolan har personalen åtta års erfarenhet av att driva *learning study* på skolan. Den andra skolan i

studien startade ett samarbete med Göteborgs universitet år 2002, då tillsammans med en forskare. Idag fungerar learning study som en del av den skolans utvecklingsarbete.

Jag kontaktade aldrig rektorn eftersom lärarna inte ansåg att intervjuerna inkräktade på skolans verksamhet, dessutom har de ofta besökare som intervjuar dem om learning study. Det är möjligt att detta kan ha påverkat resultatet i studien eftersom lärarna är vana vid intervjuer och är vana vid att uttrycka sig väl kring undervisningsmodellen. Det gjorde också att intervjuerna fick genomföras efter skolans slut eller under någon ledig stund mitt på dagen. Jag berättade om studiens syfte för de fem lärare som ingick i min studie. Det var också viktigt för mig att försöka att garantera konfidentialitet, vilket innebär till exempel att deltagarnas namn inte publiceras i studien. Fem intervjuer med lärare genomfördes, en intervju på den första skolan och fyra på den andra.

4.3 Urval

Mitt kriterium för urval av lärare var från början att det skulle vara lärare som tidigare medverkat i en eller flera learning studies. Jag startade med att skriva ett brev via e-post till en av lärarna som jag visste hade deltagit i en learning study och därefter fick jag, från den läraren, hjälp med att hitta några fler namn på andra lärare som också tidigare medverkat i någon studie, vilket kallas snöbollsurval (Merriam 1994). Mitt mål med urvalet var att försöka intervjua lärare med olika utbildning, kön, ålder och erfarenhet av learning study. Jag önskade intervjua specialpedagoger med erfarenhet av att arbeta med learning study, men det var betydligt svårare. För att undersöka specialpedagogens roll fick jag i stället utgå från lärarnas erfarenheter och tankar kring en passande funktion för specialpedagogen.

Gruppen bestod av lärare i olika åldrar och med olika lång erfarenhet av läraryrket. Det kan erkännas att jag var glad över att få intresserade lärare att ställa upp, eftersom jag vet att de ofta har ont om tid och ofta har intensiva arbetsdagar. Det är med stor tacksamhet jag känner att jag har fått förmånen att ta del av dessa lärares erfarenheter. Informanterna kallar jag för profil A, profil B, profil C, profil D och profil E. Jag förkortar genom att endast skriva bokstäver. Se tabllån här nedan:

Informant	Kön	Ålder	Antal år som lärare	Antal learning studies
A	Kvinna	43	15	12
B	Kvinna	63	41	3
C	Man	34	6	3
D	Kvinna	42	9	1
E	Kvinna	39	14	2

Det är fem lärare med olika erfarenhet och med olika lärarutbildningar. Det är fyra kvinnor och en man företrädna i gruppen, majoriteten är kvinnor, precis som det är inom skolans värld för övrigt. Lärarna arbetar mestadels idag med undervisning för elever i åldrarna 13 – 15 år.

Omfånget av en studie i learning study varar ungefär under en termin med omkring fem-sju träffar, enligt intervjusvaren. Lärarna har olika ämnesbehörighet, A, B och D har matematik och naturorienterande ämnen och profil C och E har samhällsorienterande ämnen samt engelska och svenska.

4.4 Genomförande av intervjuer

Jag valde att genomföra semistrukturerade intervjuer (Kvale 1997) med informanterna, vilket innebär att jag utgår ifrån öppna grundfrågor för att ge informanterna tillfälle att tolka frågorna och att svara i lugn och ro. Jag har sedan möjlighet att ställa följdfrågor grundade på informanternas svar. Det kändes som en väl fungerande metod eftersom det upplevdes mer som ett samtal vid varje intervju. En provintervju genomfördes och i samband med den användes en intervjuguide, se bilaga 1. Betydelsen av att vara lyhörd och uppmärksam blev tydlig och jag såg ett behov av att fördjupa frågeställningarna för att få mer ingående svar från informanterna.

Jag fick låna en digital bandspelare av en kollega på min skola, en Olympic, som fungerade utmärkt. Varje intervju varade ungefär en och en halv timma och att renskriva varje intervju tog sedan fyra-fem timmar. Intervjuerna genomfördes under vecka 11 och 12 våren 2010. Jag bokade tid och besökte informanterna på den skola där de arbetar eftersom det är viktigt med en så trygg miljö som möjligt (Kvale 1997).

Jag kände mig välkommen och lärarna verkade glada och positiva. Jag upplevde också att lärarna var hjälpsamma och uppriktigt intresserade av min studie. Vi använde olika grupperum för ändamålet och efter varje genomförd intervju så kunde jag överföra ljudet till en dator och därefter lyssna. Jag skrev ner allt till 42 sidor för att sedan kunna läsa utskriften upprepade gånger och anteckna i kanten.

4.5 Tolkning av intervjuerna

De bandade intervjuerna transkriberades således i direkt anslutning till intervjuerna. Det var viktigt att skriva ned allt för att sedan kunna läsa igenom materialet många gånger. Växlandet mellan helhet och delar försökte jag att hålla genom den hermeneutiska bearbetningen av texten, dels genom helhetsintrycket från intervjuerna och dels från delarna i enskilda svar. Jag läste igenom intervjuerna många gånger och efter ett tag trädde olika slags teman fram. Dessa teman användes senare som huvudområden i resultatdelen. Från början tänkte jag inte så här utan efter många timmar med intervjusvaren så upptäckte jag att informanternas svar kunde sättas ihop utifrån olika tema och resultatdelen består nu av nio delar.

Tolkningarna har legat nära deltagarnas beskrivna erfarenheter, som förhoppningsvis gör materialet mest rättvisa. Det nya som framkommit har skapat reflektioner över min egen förförståelse i studien.

Den fråga som jag ställer mig är om samma tolkningar skulle kunna framställas av en annan forskare? Skulle två oberoende forskare kunna komma fram till exakt samma resultat?

Nej, det tror jag inte är möjligt därför att tolkningarna görs mycket utifrån min egen förförståelse. Jag vill därför så detaljerat som möjligt redovisa delar i tolkningsprocessen så att läsaren har möjlighet att bedöma trovärdigheten i tolkningarna.

4.6 Redogörelse för min egen förförståelse

Det är, som jag har nämnt tidigare, viktigt att förhålla sig öppen till sin förförståelse eftersom den kan ligga till grund för de tolkningar man gör och då är det viktigt att man tydliggör hur man tänker, tolkar och förstår. Min erfarenhet är att jag har arbetat inom skolan, som lärare i över tjugo år, i årskurserna 7- 9, jag har varit klassföreståndare och mentor, ämnesansvarig i svenska och deltagare i olika toleransprojekt inom skolan. Min ämnesutbildning har jag i svenska, historia och geografi och hösten 2007 påbörjade jag min specialpedagogiska utbildning i Göteborg.

Beträffande learning study så är min erfarenhet den att jag själv aldrig har deltagit i en sådan studie. Inom ämnet svenska har jag inte kommit i kontakt med learning study och vad jag förstår så är undervisningsmodellen mer vanlig inom matematik. I mitt fall ställer jag därmed frågor till lärare med erfarenhet av learning study och dessa frågor vet jag absolut inte svaren till.

Jag försöker att se helheten av lärarens uppdrag och samtidigt se på delarna inom learning study som överensstämmer med uppdraget. Jag har också valt det material i litteraturavsnittet som berör mina frågor och mitt syfte med studien. Vid ett tillfälle har jag gjort en auskultation under en pågående learning study för att lyssna och få en ökad förståelse av det som jag ska tolka samt att jag bättre kunde förberedas inför intervjuerna.

4.7 Undersökningens trovärdighet

Begreppen reliabilitet och validitet härstammar från den kvantitativa undersökningsterminologin. Vid kvalitativa undersökningar är det också viktigt med reliabilitet och validitet men termerna får en annan innebörd än vad de traditionellt har. Med reliabilitet menas att mätningen är noggrant utförd. I den här kvalitativa undersökningen vill jag försöka att tolka svaren. Istället för reliabilitet kan här begreppet *trovärdighet* om studiens resultat användas enligt Kvale (1997). Validitet handlar om hur väl man lyckas med att undersöka det man har för avsikt att undersöka. Jag har genom intervjuer fått kunskap om hur det är att som lärare arbeta efter en modell som kallas learning study. Generaliserbarheten eller för vem/vilka resultaten gäller är för mig tänkt som en möjlighet till förändring för den praktik som läsaren befinner sig i. Studiens avsikt är att belysa om learning study kan vara ett redskap för specialpedagogen att på olika sätt arbeta för en inkluderad undervisning. Läsaren bör dock vara medveten om att en viss tolkning alltid görs av intervjusvar samt i mitt indelande av svaren i teman.

Det är viktigt att vara medveten om att det nästan alltid finns brister i undersökningar och att vara uppmärksam på att felkällor kan uppstå. Ibland kanske informanterna inte är helt ärliga i sina svar, ibland kan jag som intervjuare missa att följa upp olika trådar med bra frågor eller jag kan ha feltolkat en detalj. Det kan ändå vara intressant att genom svaren få en inblick i metodens användning, särskilt för de som aldrig tidigare stiftat bekantskap med learning study. Förhoppningsvis kan studien också visa på situationer inom undervisningen som flertalet lärare kan känna igen sig i och eventuellt finna användbart.

4.8 Etiska överväganden

När det gäller de etiska ställningstaganden gjordes de utifrån Vetenskapsrådets riktlinjer . Informationskravet innebär här att jag beskriver min uppgift, det vill säga undersökningens syfte och tillvägagångssätt, för informanterna. Konfidentialitetskravet följs, men det är svårt att veta hur mycket information som anses som lagom. Hänsyn tas i stor utsträckning till de medverkandes anonymitet. Personerna som intervjuas är införstådda med att alla uppgifter behandlas konfidentiellt. Även om informanterna själva inte anser att materialet är särskilt känsligt.

Kvale (1997) menar att syftet med forskningen inte bara bör gälla det vetenskapliga värdet av den eftersträlvade kunskapen, utan också bör vara att förbättra den undersökta mänskliga situationen. Förhoppningen är att det kommer att finnas praktisk nytta med studien.

5. Resultat och tolkning

Nedan presenteras resultatet av intervjuerna med lärarna. Under arbetet och av intervjusvaren framkom vissa *teman* av innehåll som hörde ihop. Intervjusvaren presenteras nedan i dessa teman;

- Rollen som lärare i en learning study
- Reflektioner kring elevgruppen
- Betydelsen av variationsteorin
- Tid och möjlighet till reflektion
- Reflektioner kring bedömning
- Förändring av den fortsatta undervisningen
- Förändring av lärarrollen
- Inkludering - exkludering
- Handledarrollen i en learning study

Jag har valt att efter varje tema skriva en *tolkning* av svaren. Tolkningen är ett sätt att förstå en starkare betydelse i det som sagts, men också att ge en mening åt det som sagts. I tolkningen av lärarnas svar försöker jag också se samband och likheter och skriva fram dessa

för att kunna diskutera möjligheterna för learning study som ett redskap inom ramen för en inkluderande pedagogik.

Vid direkta citat av informanter framgår detta tydligt med kursiv stil och en bokstav inom parantes, vilket visar vem som sagt vad. Det är mest för att informanterna kan känna igen sig i materialet.

5.1 Rollen som lärare i en learning study

Lärarna associerar rollen i en learning study som ny och engagerande. De olika svaren tyder på att det krävs både mod och nyfikenhet för att kunna delta. En lärare säger: *”Det man vill är att ta reda på hur alla elever tänker, det är det som är själva grunden”*(A) Utgångspunkten med learning study är att deltagarna ska bli bättre på att lära eleverna det som det är tänkt. Rollen blir att vara lyhörd och öppen för att lära nytt. En lärare betonar att *”Det fordras en öppenhet mellan kollegor och att man vågar visa sina svagheter* (B). Samma lärare lyfter att *det finns möjligheter att lära av varandra och att bli bättre pedagoger, det kan man aldrig bli själv, i sin egen hörna. Man måste diskutera med andra* (B).

Tolkning - lärarrollen kan hela tiden utvecklas

Av materialet framgår att det är viktigt att lärare kan mötas och lära av varandra och visa en öppenhet för att lära. Deras olika sätt att samtala kring rollen som lärare tolkar jag som att man uppfattar learning study som ett forum för att där få möjlighet att utveckla rollen som lärare. De pratar generellt mer om att man aldrig är fullärd utan att lärarrollen hela tiden kan utvecklas och att varje ny learning study erbjuder nya möjligheter att lära.

5.2 Reflektioner kring elevgruppen

Samtliga lärare betonar hur viktigt det är med kunskap kring elevernas kunskaper eftersom det annars är svårt att hitta rätt undervisningsstrategi. I en learning study görs alltid en förtest för att se vad eleverna kan och vad de behöver lära sig. En lärare sa: *Vi hade en bild av vad eleverna kunde före och sedan planerade vi undervisningen utifrån testerna* (D). Det som många lärare uttrycker är att det ofta händer att lärarna tar kunskaper för givet och att eleverna inte kan det som lärarna tror. Efter en förtest så analyseras elevernas svar mycket noggrant. En lärare betonar vikten av en analys: *Efter förtestet så lägger man svaren i olika högar och funderar över vilka förmågor som man vill att eleverna ska utveckla* (E).

Det som också lyfts fram är att lärarna vill förstå hur elever tänker, särskilt de som inte har lärt sig ett visst innehåll. Det nya är då att lyssna in och locka fram deras tankar. En lärare sa: *De elever som kan allt och som löser allt rätt, de eleverna tänker ju som jag och det är inget nytt för mig. Alla de andra svaren vill jag ju lära mig mer om och det gör man i en learning study. Det gäller att hitta nycklarna till alla de andra eleverna som har svårt för att lära och som inte tänker såsom jag tänker* (C).

Tolkning - elevernas felaktiga svar utmanar undervisningen.

Jag tolkar det som att lärarna upplever att alla elever behövs i undervisningen. De elever som svarar "fel" och som uttrycker att de inte förstår upplevs som en tillgång i undervisningen då deras svar blir synliga och kan hjälpa till med förståelsen av lärandeobjektet. Om lärarna får syn på elevernas svårigheter att förstå lärandeobjektet och uppmärksammar olika felaktiga svar, utan att kränka, kan diskussionerna i klassrummet gynna alla elevers lärande. Uppfattningen om att de elever som kan allt och som löser allt rätt, tänker ju som läraren och då är det inget nytt för honom/henne. Däremot är de felaktiga svaren något som visar hur läraren inte har tänkt och han/hon kan då förstå hur eleven tänker genom att ta del av det. Det är först när läraren är medveten om vad det är som är svårt, som han/hon kan synliggöra det för eleverna. Uppfattningen innebär att alla elever är olika och att de lär sig olika och att de har olika förutsättningar för lärande. Undervisningen riktas, som jag tolkar det, till alla och på en grundläggande förförståelsenivå.

Jag tolkar lärarnas förhållningssätt som relationellt. Man har ett helhetsperspektiv på elevgruppen och det relationella förhållningssättet medför också att man inte söker fel hos individen utan lärarna försöker i stället möta eleverna på ett bra sätt. Eleverna ses som aktiva och delaktiga i sin inläring. Man försöker också stärka eleverna och lärarna försöker tillsammans hitta olika strategier för att planera rätt undervisning med så många infallsvinklar som möjligt för att möta variationer i elevgruppen.

5.3 Betydelsen av variationsteorin

Lärarna verka uppleva att en undervisning utifrån en teori skapar trygghet. En lärare betonar också teorins betydelse för praktiken: *Det finns ett verktyg att leta efter och det är variationsteorin (A)*. En annan lärare sa: *Om jag hade lärt mig detta från början så hade jag varit en mycket bättre lärare. Det är ingen tvekan, utan variationsteori ingen learning study (B)*. Lärarna är eniga om att det tar tid att lära sig variationsteorin, men det är viktigt och en förutsättning för learning study. Variationsteorin är ett slags tänkande om det som kan varieras i undervisningen. Man varierar på så vis att man visar olika saker i kontrast till en kvadrat. Man visar cirklar och trianglar för att eleverna ska se vad som inte är en kvadrat, men man visar också något konstant som t.ex. olika storlekar på en kvadrat för att visa att det också är en kvadrat. En lärare betonar vikten av variation relaterat till det man skall lära sig (lärandeobjektet). *Traditionellt sett utsätter vi eleverna för samma undervisning och då når vi inte alla. Vi tror att kunskapen ska mogna fram och så fortsätter vi med samma sak i stället för att tänka på att variera och visa något nytt (E)*. Lärarna upplever också fördelen med en teori där olika termer och begrepp förenklar arbetet lärarna emellan, som till exempel termer som *kritiska aspekter, att variera, att hålla något konstant och att inte ta något för givet*. Hela flödet upplevs som viktigt och lärarna uttrycker att det är bra med exakta ord som beskriver särskilda fenomen.

Tolkning - en teori i praktiken.

Jag tolkar betydelsen av variationsteorin som viktig. Den skapar trygghet kring lärandesituationerna där man utgår från att eleverna ska våga säga fel. Teorin verkar här betyda mycket i det praktiska arbetet och lärarna betonar betydelsen av variationsteorin inom learning study som mycket hög. Variationsteorin är grunden i en learning study för att belysa det kritiska och det svåra. Teorin utgör ett tänkesätt i undervisningen, att synliggöra några kritiska aspekter, för att elevernas förståelse ska bli bättre. Utgångspunkten verkar vara att ta tillvara på fel svar och få fatt i varför eleverna har svårt att lära sig något och då är *fel svar* en hjälp för att förstå hur eleverna tänker. Självklart strävar lärarna efter att eleverna ska svara rätt, men jag tolkar ändå de felaktiga svaren som ett bidrag till förståelse för lärare. Variationsteorin blir också en gemensam grund att stå på, ett gemensamt språk vilket förenklar samarbetet mellan lärarna. Det kan förklaras med att olika yrkesgrupper har olika begrepp. En tandläkare, polis eller en målare har olika yrkesspråk, liksom en lärare har olika begrepp inom sin arbetsgrupp. Alla vet innebörden av till exempel "kritiska aspekter". En teori skapar här en trygghet inom en yrkeskår och jag tolkar det som att *variationsteorin* är en teori som lärarna verkligen kan praktisera i vardagen.

5.4 Tid och möjlighet till reflektion

De flesta lärare uttrycker att tiden i det dagliga arbetet i arbetslagen mest består av elevvård. En lärare sa: *Vid skapandet av arbetslag så förutsatte man att lärarna skulle planera tillsammans om undervisningens innehåll. Det skulle gå automatiskt men tyvärr blev det inte så.* (D). De flesta lärare upplever att man återigen vill fokusera på lärarens uppdrag och då erbjuder learning study möjlighet till detta. Det verkar också som om de flesta tycker att deltagandet i en learning study ändå ska bygga på frivillighet eftersom man tvingas in till något där andra ska fingranska ens undervisning och man tvingas in till ett engagemang, som kanske inte finns.

Flera lärare uttrycker ett behov av att få reflektera och diskutera lärandet. Det har även skett förändringar de senaste tio åren inom skolan betonar en lärare, *för det har pendlat från ämnesgrupper till arbetslag Nu är vi tillbaka, men tillbaka i lärandet* (A). Vid varje studie kommer nya tankar upp. En lärare sa: *man blir aldrig fullärd och därför vill jag vara med igen. Det är så otroligt bra att sitta tillsammans med kollegor* (E).

Tolkning - ett forum för reflektion.

Min tolkning är att lärarna upplever att den största förändringen är att man genom learning study återigen kan få fokusera på lärarens uppdrag. Det är här som learning study blir till ett forum för reflektioner och att arbetslagen upplevs vara ett forum för elevvård och praktiska uppgifter kring aktiviteter i skolan. Learning study blir då en mötesplats parallellt med arbetslagen. I en learning study skapas ett bra tillfälle för samverkan med djupare diskussioner kring undervisningens innehåll. Jag tolkar det som att när lärarna väl har varit med så upplever de sedan hur berikande det är att få delta. Jag tolkar det ändå som att en del lärare känner en osäkerhet i början och kanske en rädsla för det nya, men att deltagandet förnyar och förändrar lärarnas fortsatta undervisning.

5.5 Reflektioner kring bedömning

I en learning study upplever lärarna att testerna inte ska utmynna i en bedömning av eleverna. Det handlar mer om hur lärarna ska bli bättre på att lära ut. Genom eftertest av den planerade lektionen ser lärarna också hur eleverna har tagit till sig undervisningen. En lärare anser att *Eleverna ska få slippa pressen under inläringen men sedan kommer faktiskt ett tillfälle då de är pressade att leverera, det kommer skriftliga prov, nationella prov och sådana där saker och det måste man tala om för eleverna* (A). Om lärarna ska kunna förstå om undervisningen varit på rätt sätt måste läraren i en learning study veta att samma elev gör för- och eftertestet. Det spelar ingen roll om eleven kallar sig för "Kajsa Anka" eller har en siffra eller något annat, bara de skriver samma vid båda testerna. Flera lärare menar att i en learning study får man också erfara att de välplanerade lektionerna inte alltid blir så bra. Det kan kännas befriande. Insikten om att det är svårt att undervisa gör att ett misslyckande inte kan kännas så tungt. Det som är nytt i en learning study är att lärarna får planera en ny lektion utifrån resultatet från ett eftertest och sedan använda det på nästa elevgrupp. Den träningen får man sällan och kunskapen från detta har man nytta av, enligt lärarna.

I diskussioner om bedömning uttrycker en lärare följande: *Jag vill komma åt och minska tävlandet om att komma längst i boken. Vi använder inte bestämda böcker, vi har olika häften i stället. Vi behöver aldrig göra färdigt. Det viktigaste är att kunna prata om de färdigheter som jag vill att eleverna ska ha lärt sig* (B). Interaktionen är viktig och i en learning study är samtalet många gånger det som är centralt. Man lyfter upp ett lärandeobjekt och försöker att angripa problemet på olika sätt. Det är färdigheten som ska uppnås. Om det kommer ett felaktigt svar, något galet, så ska läraren ta fasta på det och bemöta det på ett bra sätt. Det behöver inte vara lärarstyrt hela tiden, man kan ha gruppuppgifter, eleverna kan sitta i bikupor, parvis eller fyra och fyra. Det viktigaste är att läraren är den som styr och har ett mål med lektionen och samtidigt en god interaktion och lyhörddhet, enligt lärarna.

Vid analys av förtest så upplevde lärarna att de genom handledaren fick lära sig att sortera och analysera alla svar och de elever som svarade på ett visst sätt la man i en hög. De fick oftast två till fem olika slags svar eller kategorier. Oftast var det tre. Undervisningen riktades till alla men man fångade upp olika grupper som befann sig på samma nivå i klassen. Det viktigaste var att undervisningen blev varierad.

Insikten om att det finns olika sätt till lärande gör att analysarbetet är mycket viktigt. Det handlar inte bara om att rätta förtestet utan det handlar verkligen om att analysera elevernas svar, sortera och tänka efter. Det är nu som handledaren hjälper till med frågor, med saker som man har tagit för givet att eleverna eventuellt skulle kunna.

Tolkning - Inläring utan direkt koppling till examination

Jag tolkar svaren som så att lärarna upplever en stark examinationskultur i skolan och att det kan kännas något som ett dilemma då läraren vill locka fram elevernas felaktiga svar under en lektion. Uppfattningen om att eleven ska få släppa pressen under inläringen är stor, men sedan kommer faktiskt ett tillfälle då eleven är pressad att göra ett prov eller en redovisning, enligt lärarna. I en learning study diskuteras också betydelsen av elevens förståelse, vilket kan förändra lärarens fortsatta undervisning. I förtestet försöker lärarna hitta elevernas olika sätt att tänka och förstå. Man bedömer inte förtestet utan i en learning study används för- och

eftertestet för att se om resultatet blivit bättre. Man vill komma åt lärandet, man vill lära eleverna det man har tänkt. Lärandet måste också få ta tid och om eleverna inte förstår då bör läraren arbeta mer med innehållet. Det är viktigt att vara lyhörd och flexibel som lärare. Vissa moment måste få ta längre tid än vad som är planerat.

Arbetet med att bedöma är också viktigt men jag uppfattar att eleverna måste få säga fel utan att de ska bedömas vid inläringen. Lärarna i denna studie betonar att det är viktigt att alla elever får lov att svara fel, utan att det påverkar betyget. Vid ett annat tillfälle kommer examinationen i form av prov, muntligt förhör eller annan redovisningsform.

5.6 Förändring av den fortsatta undervisningen

När det gäller på vilket sätt den fortsatta undervisningen förändras efter att ha deltagit i en learning study så svarar lärarna i huvudsak två saker; *innehåll* och *lärande*. En lärare sa att *Learning study har revolutionerat hela min undervisning* (A). *Jag tänker ofta på vad jag har lärt mig genom learning study, till exempel om något har gått dåligt så tänker jag inte fortsätta med samma sak, på samma sätt, nästa dag utan då tänker jag göra något nytt!*(B) *Det som jag har tagit med mig från studien är ju "tänket", ja, på vilket sätt jag förmedlar innehållet* (C).

De flesta lärare svarar att det har förändrat deras sätt att tänka. De svarar också att de inser att deras uppgift är viktig: *Lärarnas tid med eleverna är avgörande för hur mycket de lär sig. Ett tag var det fullt att tala om lärarstyrd undervisning, det var skällsord. Idag vet vi att elever i olika svårigheter förlorar mest på att ta sig fram på egen hand* (D). *Learning study är ett sätt att tänka. Det är en bra kompetensutbildning för lärare, ett sätt att förändra och förnya sin undervisning* (E).

Tolkning - förändringar på flera plan.

Lärarna känner att de har förändrat en mängd saker genom learning study, främst sättet att tänka och att bemöta eleverna. Undervisningen präglas mycket av att eleverna ska nå de mål som sätts upp och då väljer läraren hur det bäst ska gå till. Jag tolkar det som att läraren utgår från variationsteorin och att syftet är att möta elevernas olika förutsättningar att lära. Genom att erbjuda olika slags undervisning så erhåller fler elever lärande och kunskap, innehållet styr också upplägget av lektionen. Min tolkning är att undervisningen förändras efter att lärarna har deltagit i en learning study och det har således påverkat den fortsatta undervisningen på flera plan.

5.7 Förändring av lärarrollen

Flera lärare säger att de tänker utifrån variationsteorin i den vanliga undervisningen efter att ha deltagit i en learning study. En lärare menar att hon dagligen tänker i dessa termer: *... då i situationen har jag tänkt hur får jag eleverna att förstå, imorse skulle jag få eleverna att förstå skillnaden mellan energiformer och energikällor. Jag måste hitta något där några är konstanta och några varierar. Det måste vara lagom mycket variation!* (A). De flesta

uttrycker att de har fått verktyg genom learning study särskilt när något har gått mindre bra i undervisningen. I stället för att repetera och göra samma sak så tänker de istället göra något nytt med eleverna. Det som också visar sig är att interaktionen känns viktig. En lärare tänker ofta hur det bäst ska ske: *Hur lyfter jag upp elevernas tankar?* (C) Något annat som en av lärarna lyfter fram är tankar om vad som gör lärandet möjligt.

I learning study ägnar man sig i huvudsak åt innehållet. Samspelet i gruppen, drivkraften hos de enskilda eleverna och innehållet i undervisningen är dock alla delar i ett lärande. Beträffande learning study säger en lärare: *Det jag har fått med mig från learning study är att vi lärare måste skapa bättre samverkan mellan oss, få till djupare diskussioner kring undervisningens innehåll och för mig har därför deltagandet i en learning study varit bra, det har varit en ögonöppnare* (D).

Tolkning - nya tankar kring undervisningens innehåll.

Tolkningen av svaren innebär att jag uppfattar att lärarna efter att ha deltagit i en learning study har förändrat sitt sätt att tänka kring undervisningens innehåll. Detta är mycket centralt. Det handlar om att leda undervisningen i klassrummet, ett lärarstyrt men elevcentrerat ledarskap. Learning study är ett sätt att tänka, ett sätt att förändra och förnya sin undervisning. Det framträder tydligt att lärarna får ett förhållningssätt som finns med på alla lektioner, även då läraren inte genomför en lektion i en learning study. Förhållningssättet innebär att lärarna synliggör det för givet tagna, det kritiska, det svåra. Det innebär vidare att samtliga lärare får rollen av att vara speciallärare/specialpedagoger, de vill kunna möta flera olika elevers uppfattningar vilket gör att lärarna agerar, såsom jag tolkar det, som specialpedagoger.

Tänkesättet handlar om hur läraren kan variera innehållet på bästa sätt. Förändringen innebär att när lärare har deltagit i en learning study får de med sig en modell för undervisning och utifrån variationsteorin kan de få redskap att bättre möta olika elever. De får därigenom en förändrad syn på sin roll som pedagog. Jag tolkar syftet att locka nya lärare till en learning study som bra därför att det har visat sig att lärarna upplever att deras roll har förändrats mycket i den fortsatta undervisningen, efter en learning study.

5.8 Inkludering – exkludering

Alla lärare beskriver på olika sätt att alla elever får delta – alla får vara med. Alla elever ses snarare som en tillgång, eftersom man vill se hur alla elever tänker. En lärare uttrycker: *”... inkluderad undervisning och learning study ger ett ”speciallärartänk”* (B). Flera lärare menar att undervisningen sker bäst i klassrummet och en lärare sa: *”På skolan har vi nästan inga speciallärare. I matte väljer eleverna olika nivåer, långsam takt eller medel o.s.v. Det är fyra lärare på tre grupper och alla elever deltar i stora grupper, ingen är exkluderad”* (C).

En annan lärare menar att en specialpedagog behövs till handledning. *”Det är svårt för en lärare att se allt i en stor klass, ett par extra ögon, någon som observerar och som sedan kan vara ett bollplank för läraren, det är bra”* (D). Det återkommer flera gånger att en speciallärare inte ska plocka ut elever ur klassrummet utan bara vid sådana tillfällen som då läraren inte har kompetens till att hjälpa. Så här uttrycker en lärare: *”Specialundervisning för mig är att elever ska göra sådant som jag inte kan ge dem, t.ex. träna något specifikt*

träningsprogram för grav dyslexi. Jag tror inte på idén om att en speciallärare ska göra samma sak som jag gör i klassen, fast i ett litet rum bredvid (E)”.

Tolkning - alla elever ses som en tillgång.

Utifrån min tolkning så verkar det som lärarna upplever att alla elever ses som en tillgång i klassen. Olikheter ses som en resurs. Denna uppfattning inom learning study handlar om att olikheter är en tillgång i klassrummet. När elevens tankar blir synliggjorda, är det viktigt för läraren att ta fasta på det. Läraren får en chans att förstå vad eleven har svårt med och sannolikt är det inte bara den eleven som har svårt med just det, utan elevens tankar kan även användas för att tydliggöra undervisningen för alla i klassrummet. Det verkar vara en viktig aspekt att specialundervisningen heller inte får handla om att göra samma sak som de gör i klassen, fast i ett rum bredvid. Det betonas att specialundervisningen måste handla om en specifik hjälp som inte läraren kan ge i klassrummet, det kan handla om ett träningsprogram för till exempel dyslektiker.

Min tolkning av learning study, ur ett inkluderande perspektiv, är att alla elever ses som en resurs. Alla får vara med och vid vissa enstaka fall kan en elev behöva hjälp på annat sätt än det som erbjuds inne i klassrummet. Jag tolkar det som att specialundervisning inte ses som ett framgångsrikt instrument för lärande inom undervisningsmodellen learning study.

5.9 Handledarrollen i en learning study

Handledaren i en learning study planerar och håller i träffarna. En del av analysarbetet sker mellan träffarna och vanligtvis brukar handledaren också få nedsättning i tjänsten i form av minskad undervisningstid. Det är tidskrävande att vara handledare på flera olika sätt. I huvudsak framkommer det två saker som efterfrågas av en handledare. Personen ska ha ämneskunskaper samt ha kunskaper om elevers olika sätt att lära. Flera lärare menar även att det krävs minst två studier för att bli handledare, samt att handledaren läst en del litteratur om variationsteorin och har förmåga att analysera och se möjligheter i undervisningen. En lärare med erfarenhet av undervisning är att föredra framför en nyutbildad lärare. Flera påpekar också hur viktigt det är att skolledningen ger stöd till handledaren i form av tid; *När jag var handledare hade jag 10 % nedsättning och vi hade ungefär tio möten på en termin. Det var nödvändigt att ha nedsättning för att hinna analysera mellan träffarna (E)*.

När det gäller ämneskunskaper så handlar det om att vara förtrogen med innehållet. En lärare sa att man ändå skulle kunna vara handledare trots allt: *Jag kunde innehållet sämst. Fördelen med det var att jag hittade för givet tagande som lärarna gjorde. Jag förstod inte olika begrepp, jag behövde inte spela ovetande (A)*. De flesta lärare anser dock att en ämneskunskap är viktig. En lärare sa: *Jag tror att det är viktigt att ha utbildning i ämnet när man är handledare för när man avgränsar ämnet så ställer man frågan vad innebär det att förstå detta? (E)*. När det gäller kunskaper om olika elevers sätt att lära beskriver en lärare så här: *Som specialpedagog kan man efter att ha lyssnat på lektionen vara ett bra bollplank i analysen. Det är just under learning study som tillfället ges, att på djupet diskutera och analysera. Den kompetens som behövs är erfarenhet av elever som är i svårigheter för att se*

de kritiska aspekterna, för att se vad de inte förstår. En specialpedagog behövs vid analysen (B).

Tolkning - olika kompetens i analysarbetet.

Det verkar vara, enligt min tolkning, så att de flesta upplever det som viktigt att handledaren har kompetens i det ämne som learning study behandlar. Ämneskunskaper upplevs viktigt för att kunna förstå hur man avgränsar ett ämne och hur man förstår innehållet på djupet. Specialpedagogens roll skulle kunna vara att ingå i studien och delta med sin kompetens vid analys av för- och eftertest, samt i diskussionerna kring de kritiska aspekterna. Jag tolkar att specialpedagogens kunskaper är att hitta ”för givet tagna kunskaper”, att dela med sig av sin erfarenhet av vad elever brukar ha svårt för att förstå och så vidare. En specialpedagog skulle kunna ha delat handledarskap med en ämnesansvarig, enligt vad en lärare beskriver under intervjun.

Handledaren bör ha förmåga att analysera och en vilja att fördjupa de pedagogiska diskussionerna, men ibland kanske inte heller handledaren hittar de kritiska aspekterna. Handledaren deltar också för att lära sig och utvecklas. Min tolkning är att olika sätt att tänka i analysarbetet är berikande. Det kan vara olika slags kompetens och kunnande samt olika förmågor att analysera ur olika synvinklar. Allt detta bidrar till att fördjupa de pedagogiska diskussionerna i en learning study.

5.10 Sammanfattande tolkning av resultatet

Jag vill påminna om att hermeneutikerns uppgift är att förmedla mellan olika världar och att få kunskap om andra människors livsvärldar. Olika möten påverkar också och förändrar forskarens horisont (Bengtsson, 2005). Under lyssnandet och läsandet av intervjusvar framkom, som jag beskrev tidigare, vissa *teman* av innehåll som hörde ihop. Förhoppningsvis kan dessa teman förenkla resultatets innehåll för läsaren i en sammanfattning. Studien vill undersöka möjligheter till utveckling av inkluderande undervisning, med fokus på samverkan mellan lärare och specialpedagog utifrån en undervisningsmodell kallad learning study.

I en learning study upplevs *rollen som lärare* som engagerande. Det är viktigt att läraren har en vilja att möta kollegor och ha en öppenhet för att lära. Learning study upplevs som ett forum där lärarna får möjlighet och tid att också utveckla rollen som lärare. De pratar generellt mer om att man aldrig är fullärd och att yrkesrollen hela tiden kan utvecklas i och att varje ny learning study kan erbjuda nya möjligheter till att tänka kring lärande.

De elever som svarar fel och som uttrycker att de inte förstår upplevs som en tillgång i undervisningen då deras svar blir synliga och kan hjälpa till med förståelsen för alla i gruppen. Denna inkluderande undervisning genomsyrar learning study och *reflektioner kring elevgruppen* är något som upplevs som viktigt. Om lärarna får syn på elevernas svårigheter och uppmärksammar olika felaktiga svar, så gynnar det alla elevers lärande. Det är först när läraren är medveten om vad som är svårt, som han/hon kan synliggöra det för eleverna. Uppfattningen innebär att alla elever är olika och att de lär sig olika och att de har olika förutsättningar för lärande. Undervisningen riktas till alla och på en grundläggande

förförståelsenivå. Jag tolkar lärarnas förhållningssätt som relationellt (Persson, 2007). Man har ett helhetsperspektiv på elevgruppen och det relationella förhållningssättet innebär också att man inte söker fel hos individen utan försöker anpassa miljö och pedagogik för att möta eleverna. De ses som aktiva och delaktiga i sin inläring. Man försöker också stärka eleverna och lärarna försöker tillsammans hitta olika strategier för att planera rätt undervisning med så många infallsvinklar som möjligt för att möta variationen i elevgruppen.

Variationsteorin anses som viktig och den skapar trygghet i det praktiska arbetet. Variationsteorin är grunden i en learning study för att belysa det kritiska och det svåra. Utgångspunkten är att lärarna ska få fatt i varför eleverna har svårt att lära sig något och då är *fel svar* en hjälp att förstå hur eleverna tänker. Variationsteorin blir också en gemensam grund att stå på, ett gemensamt språk vilket förenklar samarbetet.

Tid och möjlighet till reflektion finns i en learning study eftersom lärarna där får fokusera på uppdraget. Det blir ett forum för diskussioner om lärande. I arbetslagen blir det oftast ett forum för elevvård, enligt lärarnas svar. I en learning study skapas ett bra tillfälle för samverkan med djupare diskussioner kring undervisningens innehåll. Flera lärare uttrycker också en önskan om att få delta en gång per år i en learning study eftersom det kan förnya och förändra deras fortsatta undervisning.

Reflektioner kring bedömning upplevs ofta som ett dilemma då läraren vill locka fram elevernas felaktiga svar. I en learning study så diskuteras också betydelsen av att förstå, vilket innebär att lärandet måste få ta tid. Lärarna verkar medvetna om att lärarens uppdrag är centralt, att de är till för att lära eleverna. Arbetet med att bedöma är också viktigt men uppfattningen om att eleverna måste få säga fel utan att de ska bedömas vid inläringen, verkar stor. Vid inläringen ska elever få göra fel utan att det påverkar betyget.

Förändring av den fortsatta undervisningen visar att lärarna utgår från variationsteorin och att syftet blir att möta elevernas olika förutsättningar att lära är centralt. Genom att erbjuda olika slags undervisning så erhåller fler kunskap. Det är också innehållet som styr upplägget av lektionen.

Förändring kring rollen som lärare handlar om det förändrade sättet att tänka kring undervisningens innehåll. Förhållningssättet innebär att lärarna synliggör det för givet tagna, det kritiska, det svåra. Det innebär vidare att samtliga lärare får rollen av att vara specialpedagoger, de vill kunna möta fler olika uppfattningar, vilket gör att lärarna agerar som specialpedagoger. Tänkesättet handlar om hur läraren kan variera innehållet på bästa sätt. Förändringen innebär, såsom jag tolkar det, att när lärare har deltagit i en learning study får de med sig en modell för undervisning och utifrån variationsteorin kan de få redskap att bättre möta olika elever och därmed en förändrad syn på sin roll som pedagog.

Inkludering – exkludering uppfattas inom learning study som att olikheter är en tillgång i klassrummet. När elevens tankar blir synliggjorda kan fel svar ge hjälp och en förståelse. Det betonas att specialundervisningen måste handla om en specifik hjälp som inte läraren kan ge, det kan handla om ett träningsprogram för dyslektiker eller något sådant. I learning study ser man på hela elevgruppen och arbetet kretsar kring hur olika uppfattningar ska bemötas.

Handledarrollen i en learning study kan enligt intervjuvaren beskrivas som en handledare med ämneskompetens och med kunskaper kring elevers inlärningsförmåga. Specialpedagogens roll, tolkar jag, skulle kunna vara att ingå i studien och delta med den

kompetens som behövs vid analys av för- och eftertest, samt vid diskussionerna kring de kritiska aspekterna. En specialpedagog skulle då kunna dela handledarskap med en ämnesansvarig. Jag upplever handledarrollen som mycket central, både ämnes- och inlärningsmässigt.

Avslutningsvis visar resultatet på att undervisningsmodellen kan stärka lärare och samtidigt ge specialpedagoger verktyg inom inkluderande pedagogik. Som specialpedagog möter du elever i olika behov och för det måste du ha en beredskap och en kompetens. Learning study visar att undervisningsmodellen fokuserar på inkludering och elevers lärande.

6. Diskussion

I detta avsnitt kommer jag att först resonera kring undersökningens metodval. Därefter kommer jag att lyfta fram de slutsatser som jag gjort utifrån materialet, utifrån syfte och de frågeställningar samt den litteratur som studien vilar på.

6.1 Metoddiskussion

Jag valde att rikta min undersökning mot att studera olika lärares erfarenheter av hur learning study som modell för undervisning kan bidra till att skapa en god lärandemiljö för elever.

Genom att välja en kvalitativ metod där jag utgick från en hermeneutisk ansats, var det i syfte att få en förståelse för lärarnas intervjuvar. Den hermeneutiska ansatsen stämde väl med syftet med studien, att förstå och tolka lärarnas erfarenhet av learning study. Dessa erfarenheter fokuserades främst på hur learning study hade påverkat dem i den fortsatta undervisningen. Målet inom hermeneutiken är att skildra sakerna så rättvist som möjligt och det ställer krav på mig i mötet med informanterna eftersom jag måste vara medveten om min egen förförståelse.

I den här studien har jag använt mig av intervjuer för att inhämta data eftersom intervjuer och samtal väl beskriver lärarnas upplevelser. Det finns även andra sätt som jag hade kunnat komplettera mina data med för att styrka mina resultat, bland annat med enkäter och fler observationer. Det jag uppfattar hade störst betydelse för studien var att jag valde att använda mig av halvstrukturerade frågor, just för att kunna improvisera och följa upp olika trådar under intervjuens gång. Enligt Ödman (2007) består den första aspekten av *"Det öppna frågandets princip"* då man får en chans att ändra på eventuella förutfattade uppfattningar. Det innebär att man ska fråga om det man inte vet svaret på och man får en chans att ändra på eventuella förutfattade uppfattningar. Ibland gled också samtalet iväg och det var en utmaning att hålla fokus på det tänkta ämnet, då kunde det i efterhand kännas tungt vid renskrivningen. Det tog timmar att lyssna och få ned intervjusamtalen på papper, samtidigt som ämnet engagerade och blev till omfattande samtal. Jag hade redan vid ämnesvalet för studien reflekterat över dilemmat för mig som forskare att kunna ställa mig objektiv till respondenternas utsagor. Med min förförståelse för läraryrket så kunde jag inte låta bli att ryckas med av entusiasmen och den arbetsglädje som jag mötte bland de intervjupersoner som deltog i studien. Jag försökte i stället att verkligen söka efter saker som kunde upplevas

besvärligt, men det var en svår uppgift. Det var emellertid viktigt att försöka se sakerna ur olika synvinklar.

Det som framkommer i studien är just dessa intervjusvar och om någon specialpedagog kan uppleva detta som användbart i praktiken så har studien gjort nytta. Beträffande urvalsmetoden så valde jag att rikta mig till lärare enbart på "högstadiet" och inte till andra verksamheter beroende på att jag ville ha samma referensram för alla respondenter.

Tolkningsprinciper är den andra aspekten (Ödman 2007) och då handlar det om samspelet mellan förklaring och förståelse. Det betonas att det är betydelsefullt att anknyta till del/helhet och mellan förklaring och förståelse. Denna dynamik innebär att kunskap sker under olika tolkningsformer.

Den tredje aspekten är *val av tolkning* vilket innebär att tolkningarna ska ha en rimlig anknytning till det material som används och med existerande information som har beröring med materialet.

Den fjärde aspekten gäller *hur vi förmedlar vår förståelse och våra tolkningar* till andra (Ödman 2007). Temaindelningen gjordes för att underlätta för läsaren utifrån min tolkning och förståelse.

6.2 Resultatdiskussion utifrån syfte och litteratur.

Vad är då unikt med studien? Det handlar här om att synliggöra om en undervisningsmodell, learning study, kan möjliggöra ett möte mellan lärare och även mellan lärare och specialpedagog och där horisonterna kan vidgas kring begrepp om *inkludering, reflektion och lärande*. Med avstamp i litteraturen och i empirin, sätter undersökningen fokus på lärares reflektion, kunskapsprocess och lärande utifrån de möjligheter som learning study kan ge. Syftet är att undersöka om undervisningsmodellen learning study kan bidra till att utveckla en inkluderande undervisning och hur lärarna har upplevt att undervisningsmodellen har påverkat dem.

Reflektioner

Undersökningsmaterialet visar att om lärare får ta del av varandras erfarenheter och studera elevers lärande, då blir det till verktyg som behövs vid reflektioner om lärande. Enligt litteraturen påpekar bland annat Bengtsson (1993) att reflektion kräver arbete och det behövs en distansering för att kunna reflektera. Han fortsätter att betona att det finns olika sätt att reflektera, dels kan läraren föra dagbok, dels kan läraren diskutera med någon annan person som är beredd att lyssna och ha synpunkter på det som skett i undervisningen och dels kan läraren ställa sin undervisning i relation till vetenskaplig litteratur. Egen reflektion är också ett sätt att få distans till sig själv, menar Bengtsson (1993). Det är viktigt att få kunskap om sig själv och hur man reagerar i vissa situationer, det vill säga att få så kallad självkänedom.

Det är viktigt att kunna reflektera, det framkommer i litteratur och från informanterna och att det krävs tid för att ha möjlighet till det. Det är viktigt att rektorn har förståelse för vikten av att lärare får mötas och diskutera. Min mening är att rektorns inställning är oerhört betydelsefull. Rektorn bör även ha insikt i att förändring kan vara svårt för den enskilde och kräver stöd. När lärare väl får träffas så kan diskussionerna bli till en kunskapsprocess för lärarnas lärande. Reflektion handlar om att sammanstråla med kollegor, använda vetenskapliga teorier samt reflektera på egen hand genom dagboksskrivande eller anteckningar. Även inom ämnesgrupper kan diskussioner leda till mer djupare samtal om lärande. Jag tror dock att en undervisningsmodell är viktigt för att ha ramar att rätta sig efter. Diskussionerna kan annars upplevas mindre konstruktiva, en lärare kan till exempel ta mycket plats i gruppen genom att diskutera sin egen undervisning eller sina egna elever, en annan lärare vill ha tips på material och metoder och en tredje kan sitta tyst och bara lyssna. Faran med att bara kalla mötestid för *pedagogiska möten* är att lärare sällan per automatik diskuterar lärande, inkludering, reflektioners betydelse, vikten av att nå alla elever m.m. Dessa pedagogiska möten kan som sagt bli vaga och konturslösa och dessutom upplevas som meningslösa av deltagarna. Fördelen med att utgå från en undervisningsmodell är att det finns en tydlig ram och en målsättning. I studien har undervisningsmodellen learning study en målsättning vilket vill ge alla elever förutsättningar att lära. Det finns dock hinder för undervisningsmodellen och det kan vara att lärare inte vill samarbeta eller delta i learning study, de vill inte bli inspelade på video av observerande kollegor. Lärare kanske heller inte vill förändra sin undervisning, de upplever att de inte har tid eller kraft att göra det. Om skolledningen inser vikten av att använda en bestämd undervisningsmodell blir det pedagogiska ledarskapet mer tydligt. Rektorn ska inte forcera fram ett skolutvecklingsprojekt utan i lagom dos erbjuda lärare att delta under en längre kompetensutvecklingsperiod.

Utmärkande för de flesta utvecklingsarbeten är att de tar tid. Enligt intervjuvaren framkommer det att deltagande bör ske på frivillig basis och det kan jag ha en viss förståelse för. Om rektorn erbjuder lärare att frivilligt anmäla sig så brukar de entusiastiska alltid starta. Om rektorn sedan efter ett par år fortfarande inte har fått med de motsträviga lärarna kan andra påtryckningsmetoder bli aktuella. Jag tycker att det kan handla om lönesättning. Tänk om anställda inom Volvo skulle vägra att bygga Volvobilar och att de i stället skulle bygga Saabbilar därför att de kände för det. Skulle det vara acceptabelt? I skolan handlar det om elevers lärande. Vad är acceptabelt inom skolan? Skolan är målrelaterad och har kommunen som huvudman. För skolan gäller även statliga lagar bland annat skollagen men undervisningen påverkas av många faktorer där läraren är central.

En annan faktor är pengar som är viktigt beträffande reflektioner. På vissa skolor söker man projektpengar. Skolverket beviljar till exempel 144 nya miljoner kronor till olika lokala projekt som ska höja kvaliteten i matematikundervisningen i grundskolan (Skolverket, år 2010). Om ett projekt startar upp med hjälp av projektpengar får också lärare vikarie och få tid att träffa kollegor. Det kan låta konstigt, men om lärare ska besöka varandras lektioner eller videoinspela varandra behövs vikarier till de ordinarie lektionerna. Idag när verksamheterna ofta är väldigt "slimmade" finns det inte ekonomiska möjligheter som ger lärare tillfällen att mötas. Om alla reflektionstillfällen ska vara sent på eftermiddagarna, när alla ofta är trötta, då blir också kvaliteten på diskussionerna sämre. Inom företag så diskuteras troligen kvalitetsarbete på bästa arbetstid – inte på sena eftermiddagar när de anställda är både trötta och hungriga.

Det upplevs av informanterna att genom learning study kan de få redskap som behövs för reflektion och lärande. Inom learning study finns en teoretisk grund och det är

variationsteorin. Betydelsen av en teori är stor särskilt då en teori kan skapa trygghet och gemenskap. Inom en lärargrupp kan man använda begrepp utifrån teorin vilket sedan underlättar det praktiska arbetet. Lärarna kan få ett förhållningssätt som sedan finns med på alla lektioner, att alla elever är olika och har olika förutsättningar att lära. Utifrån litteraturen och intervjusvaren framkommer det att samtal med kollegor är viktigt och att få delta i en learning study gör att lärarna får tillfälle att mötas. Det behövs även en teoretisk förankring enligt Bengtsson (1993) för reflektioner och inom learning study finns variationsteorin. Variationsteorin är grunden i en learning study och den har till uppgift att belysa det kritiska och det svåra. Teorin utgör ett tänkesätt i undervisningen, att synliggöra några kritiska aspekter, för att elevernas förståelse ska bli bättre. Det blir också en gemensam grund att stå på, ett gemensamt språk vilket förenklar samarbetet mellan lärarna.

Reflektioner och lärande är en stor del i utbildningen till specialpedagog
I examensordning (SFS 2007:638) För specialpedagogexamen skall studenten:

— Visa självkänedom och empatisk förmåga,

—Även innehåll om samtalets betydelse och rådgivande funktion för barns/elevs och lärares lärande, liksom för föräldrar och andra yrkesprofessionella kan ses som en av flera ”röda trådar” i utbildningen.

Jag tror att specialpedagogutbildningen skulle kunna innehålla mer av teorier beträffande olika undervisningsmodeller, där learning study skulle kunna vara en modell för reflektion och lärande.

Förändring

Beträffande den andra frågeställningen, om hur learning study ger lärare redskap för att förändra sin undervisning för att bättre tillgodose eleverna inom klassen, visar studien att lärare upplever att de har förändrat sin undervisning efter att ha deltagit i en learning study. Variationsteorin, som flera lärare stöder sig på, framhålls som ett tänkesätt i undervisningen, en nödvändig strategi att hålla sig till. Det framkommer i studien att learning study, mer eller mindre, har revolutionerat undervisningen. Idag uttrycker informanterna att de fokuserar mer på innehåll och lärande än för några år sedan.

Fler elever kan troligen nå målen om lärandemiljön är god. Enligt intervjusvaren hade fler elever nått målen i matematik sedan de startat learning study, där läraren var verksam. I denna studie finns inte sådana belägg utan det får stanna vid informantens svar. En viktig utgångspunkt är dock att alla elever ska få den undervisning och stimulans som de behöver för att utifrån sina förutsättningar kunna nå så långt som möjligt.

Undersökningsmaterialet pekar på att lärare behöver mötas och diskutera hur man bäst kan lära elever ett visst lärandeobjekt. Små barn föds med nyfikenhet och ett behov av att utforska, men märkligt nog visar många undersökningar på att äldre elever inte har samma nyfikenhet, ofta är lusten att lära låg, särskilt hos de elever som är i behov av stöd. Ju längre upp i skolan man kommer desto mer fokusering på betyg och höga prestationer blir det.

Syftet med learning study är att deltagarna ska bli bättre på lärande. Informanterna uttrycker att de aldrig upplever sig bli fullärda utan nya situationer dyker upp och det krävs då förmåga till lyhördhet och flexibilitet. Styrkan i en learning study är att lärarna upplever att det finns ett tillfälle till samtal och att de upplever att det är viktigt att just mötas och sitta tillsammans och diskutera lärandesituationerna. Det framträder tydligt att lärarna får ett förhållningssätt som sedan finns med på alla lektioner, även då läraren inte genomför en lektion i en learning study. Förhållningssättet innebär att lärarna synliggör det förgivettagna, det kritiska, det svåra. Förhållningssättet innebär vidare att samtliga lärare får rollen av att vara specialpedagoger, att kunna möta flera olika elevers uppfattningar gör att lärarna agerar som specialpedagoger. Tänkesättet handlar om hur läraren kan variera innehållet på bästa och enklaste sätt och att fler elever då kan lyckas. Förändringen innebär att efter att läraren har deltagit i en learning study får läraren med sig en modell för undervisning och utifrån variationsteorin kan läraren få redskap att bättre möta olika elever med olika förutsättningar att lära. Tolkningen av svaren innebär att jag uppfattar att lärarna efter att ha deltagit i en learning study har förändrat sitt sätt att tänka kring undervisningens innehåll. Uppfattningen i studien gör gällande att learning study ger lärare stöd och struktur och det ger i sin tur också *förutsättningar* för lärande till alla elever.

Ett redskap för specialpedagoger

Ur ett specialpedagogiskt perspektiv är det viktigt att sprida ett förhållningssätt som bygger på ett positivt tänkande och en förmåga att se möjligheter istället för hinder. Lärarna behöver stöd för att skapa en stimulerande inlärningsmiljö och det är här specialpedagogens roll blir betydelsefull. Frågor som jag funderar mycket på är hur förändringar kan komma i gång och hur lärare kan få kraft att förändra. Vilka förutsättningar behövs? Vad kan specialpedagogen bidra med? Jag tror att lärandemiljön kan möjliggöra såväl som omöjliggöra elevens utveckling och därför tror jag att specialpedagogen bör arbeta mycket förebyggande genom att diskutera undervisningen med lärarna. Specialpedagogen får inte stanna vid att plocka ut elever för exempelvis läs- och skrivutredning eller för enskilt stöd. Specialpedagogen måste delta i lärarnas vardag för att också förstå hur mångfasetterad vardagen är. Hur kan specialpedagogen föreslå förändringar utan att känna till verkligheten? Hur får specialpedagogen legitimitet? Yrket har en komplexitet. Att vara lyhörd och samtidigt ha en stark integritet och ett mod. Specialpedagogen måste kanske också marknadsföra sig själv och den fokusering på inkludering som skolan ska sträva mot. Hur kan specialpedagogen ge stöd för ökad inkludering? I studien visas hur en modell för undervisning kan förändra och förhoppningsvis förbättra lärandet för eleverna.

Som blivande specialpedagog är det viktigt att förstå hur skolans verksamhet är organiserad för att på bästa sätt hjälpa elever i deras lärande. Det är tre nivåer som är utgångspunkten i specialpedagogens arbete i strävan efter *en skola för alla* och det är på *organisations-, grupp- och individnivå*.

En specialpedagog bör på *organisationsnivå* diskutera med rektorn *betydelsen av tid* för pedagogiska möten, betydelsen av att då starta ett utvecklingsarbete som gynnar elevers lärande. Det är viktigt att ha ett relationellt förhållningssätt där verksamheten hela tiden ska utvecklas så att elever inte får bära ansvaret för sina egna svårigheter. Det är också viktigt att sträva mot en kvalitet på de pedagogiska mötena. Om utvecklingsarbetet utgår från

undervisningsmodellen learning study blir *innehållet av diskussionerna* bestämda utifrån de ramar som modellen har.

Att utveckla elevers möjligheter till måluppfyllelse på *gruppnivå* är en springande punkt. Det är väsentligt att genomföra målstyrning praktiskt i undervisningen utan att elever i behov av stöd särbehandlas. Lärarna i studien uttrycker att elever i behov av särskilt stöd får *det bästa stödet i klassrummet* tillsammans med klasskamraterna, där variation av innehåll blir något naturligt i undervisningen. Utifrån intervjustvaren så tolkar jag att learning study fokuserar på elevernas möjligheter att lära. Inom ramen för en inkluderande pedagogik så ses eleverna som en resurs och en tillgång i klassrummet. Det är här som studien visar att specialpedagogen får ett redskap i sitt arbete på *gruppnivå*. Det är här som det relationella förhållningssättet fokuserar på verksamheten och på arbetsredskap inom ramen för inkluderande undervisning. Enligt Persson (2007) är det sällan som specialpedagogen inriktar sina krafter på *gruppnivån*. Vad är egentligen specialpedagogens yrkesuppdrag? Att förhindra elevers misslyckande och att förhindra utslagning - ett dilemma - när det sedan kommer till betygsättning med en sorterande funktion. Det viktigaste enligt min uppfattning är att det förs en levande dialog kring specialpedagogiska insatser.

Detta synsätt är något som också återfinns i många av Skolverkets skrifter bland annat ur: *Allmänna råd och kommentarer, för arbete med åtgärdsprogram*, (2008).

Individnivån är den vanligaste nivån som används i skolan av specialpedagoger eller speciallärare och det betecknas som specialundervisning i syfte att hjälpa elever i deras lärande. Här talar vi mer om det kategoriska perspektivet där eleven är bärare av problemet och måste kompenseras för detta. Inom undervisningsmodellen, learning study ses dock inte specialundervisning som ett framgångsrikt instrument för lärande. Litteraturen stämmer också väl överens med dessa intervjustvar. Persson (2007) pekar på att det är svårt att finna forskningsresultat som visar att specialundervisning skulle ha avgörande positiva effekter för de elever som fått del av den. Persson (2007) och Isaksson (2009) anser att specialundervisning fortfarande verkar vara det mest traditionella sättet att möta elevers olikheter på. På så vis kan studien betyda att specialpedagoger kan få ett redskap på *gruppnivå* genom den undervisningsmodell som kallas learning study.

Hur ska specialpedagogens kompetens användas? Persson (2007) skriver att specialpedagogens kompetens är ett nödvändigt inslag i de ordinarie arbetslagens och arbetsenheternas arbete och att det är väsentligt att sådan kompetens får större spridning än vad som fallet är idag. Enligt Perssons (2007) sätt att se så borde specialpedagogen diskutera mer med lärarna om hur undervisningen i klassrummet borde förändras, exempelvis med gemensamma genomgångar, erbjuda muntliga förhör, göra delmål vid stora arbeten och tydliggöra all information extra mycket. Oftast blir det dock konflikter och lärarna upplever kritik vid sådana samtal, de känner inte att de får stöd utan bara att de får fler arbetsuppgifter.

I en learning study samlas alla och diskuterar utifrån en gemensam planerad lektion. Det blir allas ansvar och ingen enskild lärare ska känna sig utsatt eller särskilt kritiserad. Upplägget är, som jag tidigare skrivit, att några lärare träffas och planerar ett undervisningsinnehåll. Alla deltagare undervisar i samma ämne men i olika elevgrupper. Först undersöks vad eleverna redan kan genom ett test och sedan planeras hur undervisningen ska läggas upp. Utgångspunkten i en learning study är det som eleverna har svårt med. Därefter genomför en av lärarna den tilltänkta lektionen med en elevgrupp och den lektionen videofilmas. Ändringar görs av lektionen och sedan genomförs lektionen i en ny elevgrupp. Så fortsätter

man tills alla lärare i gruppen har genomfört lektionen. I studien framkommer det att specialpedagogens roll blir mer att delta och diskutera tillsammans med alla i gruppen, en mötesplats både för lärare och specialpedagoger i kunskapsprocessen:

Att vara professionell innebär att vara kunnig i sitt ämne, ha färdigheter i att undervisa samt att vara yrkesetiskt medveten. Att besitta en medvetenhet kring vad man gör och varför man väljer det man väljer. I studien finns flera delar som betonar svårigheten med att vara lärare och att delta i en learning study kan då ge det stöd som kan behövas för arbetet med att sträva mot en inkluderad undervisning. Både lärare och specialpedagoger behöver mötas och lära av varandra, men utifrån en vetenskaplig teori och undervisningsmodell.

Learning study är en modell för undervisning där en specialpedagog skulle kunna samverka med lärare, i syfte att ge eleverna en optimal lärandemiljö. För att inte elever ska betraktas som avvikare måste bra stöd ges inom ramen för den ordinarie undervisningen och här kan då olika kompetenser samverka i ett slags förebyggande arbete. Det är inte något lätt arbete att sträva mot visionen *en skola för alla* men undervisningsmodellen visar på möjligheter till detta. Min undran är varför inte learning study är mer utbredd? Jag hade knappast hört talas om det tidigare. Hur kan specialpedagoger få kännedom om learning study, ett arbetsredskap för inkludering?

Om specialpedagogen ska använda undervisningsmodellen learning study som ett redskap i arbetet med fokus på inkludering och elevers lärande så måste arbetet bedrivas på olika nivåer. På organisationsnivå är det viktigt att rektorn inser betydelsen av att utvecklingsarbete är tidskrävande och avsätter tid för möten över tid. Handledare ska få nedsättning i sin tjänst, lärare som ingår i learning study ska få kompensation i form av tid och få rätt till inköp av litteratur om variationsteorin, vilket är minst lika viktigt. Det är mycket arbete på organisationsnivå för att skapa en stabil grund att stå på. Det pedagogiska ledarskapet måste vara tydligt och rektor och specialpedagog måste samarbeta i syfte att underlätta det praktiska arbetet kring undervisningsmodellen.

På gruppnivå sker arbetet i syfte att få elever att få stanna kvar i sin grupp/klass. I analysarbetet är det viktigt att fyra till fem olika elevuppfattningar finns representerade i undervisningen. Även om undervisningen inte kan nå alla så kan förhållningssättet göra att lärare kan möta en större variation och därmed inkludera fler elever.

Självklart måste redskapet ses som ett redskap bland många andra i specialpedagogens strävan efter att hjälpa elever i deras lärande och utveckling. Det behövs ytterligare andra redskap för elever i sociala svårigheter. Det behövs andra redskap för olika individuella behov. Jag tror inte att undervisningsmodellen är lösningen på allt inom skolan men den kan ge möjligheter inom ramen för en inkluderande undervisning. Jag inser också att det krävs mod att våga ingå i en learning study, att våga utsätta sig för videoinspelning och för andras iakttagelser. I skolans värld är vi kanske ännu inte öppna för att lära av varandra? Vågar vi göra fel? Vågar vi erkänna brister?

Min utgångspunkt är att i studien belysa ett pedagogiskt redskap, ett redskap med fokus på inkludering och elevers lärande.

6.3 Morgondagens skola

Jag tror, utifrån min förförståelse av läraryrket, att lärare vill elevernas bästa och de månar mycket om sina elever. De har ett intresse av att undervisa på ett intresseväckande och varierat sätt för att eleverna ska få så mycket relevant kunskap som möjligt med sig ut i livet. Arbetstiden ägnas dock mer och mer åt administrativa uppdrag som till exempel individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och skriftliga omdömen förutom responsen på uppgifter och prov. LPP, lokala pedagogiska planer, och handlingsplaner av olika slag ska arbetas fram samt närvaro och ledighetsansökningar ska arkiveras. Alla uppgifter känns viktiga, men mycket inskränker på den tid som lärare behöver för att förbereda intressanta lektioner.

En ny gymnasieskola står vid dörren, GY2011, vilket innebär stora förändringar, troligen med start hösten 2011 (Skolverket 2010). Anledningen till att GY2011 kom till var att många elever hoppade av eller avslutade gymnasieskolan utan att ha nått målen. Eleverna har heller inte varit tillräckligt väl förberedda för fortsatta studier. Det kommer därför att bli en skärpning av behörighetskraven till gymnasieskolan. För att bli antagen på gymnasiet kommer det att krävas godkänd nivå i minst åtta respektive tolv ämnen från årskurs nio. Allt pekar på att kraven kommer att öka. Villkoren för att bli antagen till den nya gymnasieskolan kommer att bli hårdare.

Det finns många duktiga lärare ute på våra skolor idag, mycket kompetens, men på vissa håll ej så mycket samarbete inom ämnen. Det kan upplevas som spretigt och frågor om likvärdig bedömning eller tolkning av kursplaner gör att diskussioner behövs kring innehållet i undervisningen. En samsyn kan hjälpa till att utveckla ämnet. Det kan behövas gemensamma utgångspunkter när det gäller undervisningens innehåll, moment, byggklossar för att komma vidare.

Hur kommer då studien in i morgondagens krav? Jag tror att vi kan vara överens om att möten med elever är det viktigaste i skolan och om dessa möten ska bli bra så behöver alla känna sig trygga. Jag har undersökt betydelsen av att lärare får reflektera, diskutera med varandra och undervisa utifrån en teori. Jag har undersökt om lärare kan lyckas bättre med inkluderingsvisionen utifrån en undervisningsmodell. Jag har undersökt specialpedagogens roll på olika nivåer, såsom organisations, grupp- och individnivå. Studien visar dock att gruppnivån är en nivå som kan utvecklas mer och kanske är en del av svaret learning study, en modell för undervisning som kan skapa trygghet i strävan efter *en skola för alla*.

6.4 Frågor för vidare forskning

I studien finns många frågor kvar och många idéer till vidare studier. Jag har funnit följande intresseområden för fortsatt forskning:

- Hur är betygen i årskurs nio på en skola som har startat med learning study jämfört med tidigare betygsstatistik på skolan? Kan man se något samband mellan betyg och learning study?

- Hur skulle studiens resultat kunna se ut om urvalet utökas?
- Hur möter specialpedagogutbildningen morgondagens krav inom skolan?
Det införs snart en ny skollag, ny betygsskala, nya läroplan för förskolan, ny gymnasieskola och nya kursplaner i grundskolan.
- Hur fungerar learning studies i olika ämnen?

7. Slutord

Learning study handlar om så mycket. Det är svårt att beskriva undervisningsmodellen utifrån och samtidigt försöka att tolka och förstå dess innebörd. I mina tankar och reflektioner dyker plötsligt Kirkegaards dikt upp ”Till eftertanke”. Orden om att hjälpa någon elev handlar ju först och främst om att förstå det som eleven förstår. I en learning study vill också läraren locka fram fel svar för att förstå hur eleven tänker, för eleven tänker inte som läraren – för om eleven tänker som läraren då hade all undervisning varit enkel.

Denna studie kan ses som ett bidrag till att möjliggöra elevens lärande i en inkluderande miljö med siktet ställt mot en *skola för alla* – och om undervisning som kan ge *alla* förutsättningar att lära.

Till eftertanke

av Søren Kirkegaard

Om jag vill lyckas

med att föra en människa mot ett bestämt mål,

måste jag först finna henne där hon är

och börja just där.

Den som inte kan det

lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra.

För att hjälpa någon

måste jag visserligen förstå mer än vad han gör,

men först och främst förstå det han förstår.

Om jag inte kan det,

så hjälper det inte att jag kan och vet mera.

Vill jag ändå visa hur mycket jag kan,

så beror det på att jag är fåfäng och högmodig och egentligen vill bli beundrad av den andre i

stället för att hjälpa honom.

All äkta hjälpsamhet börjar med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa

och därmed måste jag förstå

att detta med att hjälpa inte är att vilja härska,

utan att vilja tjäna.

Kan jag inte detta

så kan jag inte heller hjälpa någon.

Referenser

- Ahlberg, A. (2007). Specialpedagogik - ett kunskapsområde i utveckling. C. Nilholm. & E. Björck-Åkesson. (Red.) (2007). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna.* (s.66-84). (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Ahlberg, A. (2009). Epilog. I A. Ahlberg (Red.), *Specialpedagogisk forskning – en mångfasetterad utmaning* . (s. 9–28). Lund: Studentlitteratur.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativmetod* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Bengtsson, J. (1993). *Theory and Practice. Two fundamental categories in the philosophy of teacher education.* Educational Review,45. (p. 205 – 211).
Department of Methodology, University of Göteborg.
- Bengtsson, J. (2005). *Med livsvärlden som grund. Bidrag till utvecklandet av en Livsvärldsfenologisk ansats i pedagogisk forskning.* (2:a uppl.)
Lund: Studentlitteratur.
- Berndtsson, I. (2001). *Förskjutna horisonter. Livsförändring och lärande i samband med synnedsättning eller blindhet.* (Göteborg Studies in Educational Sciences, 159). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Björck-Åkesson, E. (2007). Specialpedagogik – ett kunskapsområde med många dimensioner. C. Nilholm, & E. Björck-Åkesson. (Red.) (2007). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna.* (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). (s.7-16)
Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Bronäs, A & Selander, S. (Red.). (2006). *Verklighet, Verklighet.* Stockholm:
Norstedts Akademiska förlag.
- Claesson, S. (2007). *Spår av teorier i praktiken. Några skolexempel.*
(2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Clark, C. Dyson, A & Millward, A. (1998). *Theorising special education.* London & New York: Routledge.
- Danielsson, L. & Liljeroth, I. (1996). *Vägval och växande – förhållningssätt, kunskap och specialpedagogik för yrkesverksamma hjälpare.* Stockholm: Liber.
- Enoksson, M. (2010). *Undervisning som ger alla förutsättning att lära. En studie som beskriver några lärares uppfattningar om elever i behov av särskilt stöd i ljuset av lesson/learningstudy.* (Specialpedagogiskt examensarbete, 15 högskolepoäng). Stockholms Universitet.

- Fischbein, S. (2007). Specialpedagogik i ett historiskt perspektiv. I C. Nilholm, & E. Björck-Åkesson, (Red.). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna* (s. 17-35). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Gadamer, H-G (1997). *Sanning och metod* (Arne Melberg, övers). Göteborg: Daidalos. (Original publicerat 1960)
- GRUC, regionalt utvecklingscentrum vid Göteborgs universitet, hämtat 9 mars 2010.
<http://www.ufl.gu.se/samverkan/gruc/professionsutv/learningstudy>
- Gustavsson, L.(2008) *Att bli bättre lärare. Hur undervisningsinnehållets behandling blir till samtalsämne lärare emellan.* (Doktorsavhandling, Institutionen för svenska och samhällsvetenskapliga ämnen vid lärarutbildningen.)
Umeå Universitet: Print & Media.
- Heimdahl Mattsson, E. (2006). *Mot en inkluderande skola?* Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.
- Isaksson, J. (2009). *Spänning mellan normalitet och avvikelse. Om skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd.* (Doktorsavhandling, Institutionen för socialt arbete) Umeå Universitet.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (S-E Torehell, övers.). (2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, M. & Persson, B. (2003). *Barn och unga i riskzonen. Samverkan och förebyggande arbete.* Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Marton, F. (1981). Phenomenography – describing conceptions of the world around us. *Instructional Science*, 10, 177-200.
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande.* Lund: Studentlitteratur.
- Marton, F. & Tsui, A. B. M. (2004). *Classroom discourse and the space of learning.* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Merriam, S. B.(1994) *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur
- Myrberg, M. (2001). *Att förebygga och möta läs och skrivsvårigheter. En översikt av aktuell forskning om läs- och skrivsvårigheter.* Stockholm: Skolverket.
- Nilholm, C . (2003) *Perspektiv på specialpedagogik.* Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, C. & Björck-Åkesson, E. (Red.) (2007). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna.* (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). Stockholm: Vetenskapsrådet.

- Persson, B. (2007). Svensk specialpedagogik vid vägskäl eller vägs ände. I C Nilholm, & E. Björck-Åkesson, (Red.) (2007). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). (s. 52-65) Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Persson, B. (2007). *Elevens olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Liber: Stockholm.
- Rosenqvist, J. (2007). Några aktuella specialpedagogiska forskningstrender. I C. Nilholm, & E. Björck-Åkesson. (Red.) (2007). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). (s. 36-51) Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Runesson, U. (2006). Vad är möjligt att lära? I *Lärande i skolan. Learning study som skolutvecklingsmodell*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2008). *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2008). *Rätten till utbildning. Om elever som inte går i skolan*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2010) Skolverkets sida för den nya gymnasieskolan, Gy 2011.
www.skolverket.se/gy2011
- SFS 2007:638 (2009) Specialpedagogiska programmet, 90 hp.
http://www.ipd.gu.se/digitalAssets/1270/1270349_Utbildnplan_Specpedex_SFS_2007_638t_UFLbeslut_090304.pdf
- SFS 2007:638 (2007). *Utbildningsplan för specialpedagogiska programmet*. Göteborgs Universitet, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning. Hämtat 2 mars 2010, från
<http://www.ipd.gu.se/utbildning/masterutbildningar/specpedprogr/innehall/>
- SKOLFS 2006:23. Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94.
- Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan*. Allmän del. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Stockholm.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL)*. (1998). Stockholm: Svenska Akademien.
- Vetenskapsrådet. *Forskning av denna världen – praxisnära forskning inom utbildningsvetenskap Learning Study – pedagogisk utveckling direkt i klassrummet* Marton, F. Stockholm 2003.

- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 29 december 2009, från http://www.tenk.fi/hymy/files/Ruotsin_ohje_1990.pdf
- Wernberg, A. (2009) *Lärandets objekt. Vad elever förväntas lära sig, vad görs möjligt för dem att lära och vad de faktiskt lär sig under lektionerna*. (Doktorsavhandling, Den Nationella Forskarskolan i Pedagogiskt Arbete) Print & Media, Umeå universitet, Umeå
- Ödman, P-J (2007) *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik (2:a uppl.)* Stockholm: Norstedts akademiska

Bilaga

Intervjuguide

Bilaga 1

Frågor till lärare, med erfarenhet av learning study.

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. När ingick du senast i en Learning Study och i vilket ämne?
Har du deltagit i fler studier?
3. Vem/vilka tog initiativ till att studien startade?

Lärande

4. På vilket sätt tog ni hänsyn till elevgruppens förutsättningar vid planeringen av ämnesinnehållet? Ge exempel på hur ni mötte olikheter i elevgruppen.
5. Kunde alla elever delta? Eller fick någon elev undervisning utanför gruppen?
6. Om ni trots en väl utarbetad lektion hade svårt att nå vissa elever i svårigheter. Vad hände, hur gick ni vidare? Vilka konsekvenser hade gruppens olikheter på lärandet?

Reflektioner

7. Hur kom ni fram till de kritiska aspekterna?
8. Hur kan en förändring se ut och vilken effekt i lärandet kan den förändringen få?
9. Hur kan en kvalitativ analys se ut? Hur kommer man in på djupet?
11. Hur lyckas man att dra slutsatser i analysen?
12. Vilken kritik finns för learning study?
 - För välplanerat?
 - För lärarstyrt?
 - För stelt manus?
 - För lite interaktion och delaktighet?
13. Vad är det som gör lärandet möjligt?
14. Vad är det mest positiva eller negativa med studien?
15. Kan learning study fungera som en slags kompetensutveckling för lärare?
16. Har learning study i efterhand lärt dig att reflektera över hur du kan nå olika elever på ett bättre sätt?

Förändring

17. Har learning study påverkat dig som lärare? I så fall hur?
18. Har learning study i efterhand fått dig att förändra din undervisning? Använder du fortfarande metoden i din undervisning?
19. Diskuterar arbetslaget på djupet lektionernas innehåll?

Om specialpedagogens roll

20. Vilka möjligheter erbjuder learning study ur ett specialpedagogiskt perspektiv?
21. Hur skulle du vilja att den specialpedagogiska kompetensen utvecklas på skolan?
22. Hur ser du på inkluderingsmålet?
23. Hur kan learning study bidra med en ökad inkludering?
24. Hur ser specialundervisningen/stödet ut idag?
25. Vilken kunskap kan en specialpedagog bidra med i en learning study?